T.C

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

GENÇ ERİŞKİNLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Esmanur SADIKLAR

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Müjen İLNEM

İstanbul-2024

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI: Esmanur SADIKLAR

TEZİN DİLİ **:** Türkçe

TEZİN ADI **:**Genç Erişkinlerde İnternet Bağımlılığı İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ENSTİTÜ **:** İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ANABİLİM DALI **:** Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

TEZİN TÜRÜ **:** Yüksek Lisans Tezi

TEZİN TARİHİ **:** 12.01.2024

TEZ SAYFASI **:**90

TEZ DANIŞMANI **:** Dr. Öğr. Üyesi Müjen İLNEM

DİZİN TERİMLERİ **:** Bağımlılık, İnternet Bağımlılığı, Anne Baba Tutumları

TÜRKÇE ÖZET **:**Bu araştırmada genç yetişkinlerde internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.Bu amaç doğrultusunda araştırma nicel araştırma deseni içinde yer alan ilişkisel tipte anket yöntemiyle gerçekleşmiştir.

DAĞITIM LİSTESİ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne

2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Esmanur SADIKLAR

T.C

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

GENÇ ERİŞKİNLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE EBEVEYN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Esmanur SADIKLAR

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Müjen İLNEM

İSTANBUL-2024

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Esmanur SADIKLAR

…/…/2024

T.C.

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Esmanur SADIKLAR' ın **"Genç Erişkinlerde İnternet Bağımlılığı ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"** adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Dr. Öğr. Üyesi Müjen İLNEM

(Danışman)

Üye _____

Prof. Dr. Ayten ERDOĞAN

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / .... / 2024

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada genç yetişkinlerde internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma nicel araştırma deseni içinde yer alan ilişkisel tipte anket yöntemiyle gerçekleşmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu 21-25 yaş aralığında bulunan 150 bireyden oluşmaktadır. Araştırma verilerin toplanmasında literatüre dayalı olarak hazırlanmış olan 'Demografik Bilgi Formu', 'Ana-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)' ve 'Young İnternet Bağımlılığı Testi-Kısa Formu' kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesinde matematik temelli istatistik programı SPSS-22 programı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında demografik verilerin betimsel değerleri, ölçeklerin normallik analizleri, Pearson Korelasyon analizi ve fark analizlerinden yararlanılmıştır.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre; internet bağımlılığı ile demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda cinsiyet, yaş, ebeveyn eğitim düzeyi, ebeveyn medeni durumu, çalışma durumu, günlük internet kullanım sıklık durumu ile internet bağımlılığı ve anne baba tutum düzeyleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Sonuç olarak katılımcılarda internet bağımlılığı düzeyi arttıkça demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutum düzeylerinin de arttığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, İnternet Bağımlılığı, Anne Baba Tutumları

SUMMARY

This study aimed to examine the relationship between internet addiction and parental attitudes in young adults. For this purpose, the research was carried out with the relational type survey method within the quantitative research design.

The study group of the research consists of 150 individuals between the ages of 21-25. 'Demographic Information Form', 'Parental Attitude Scale (ABTO)' and 'Young Internet Addiction Test-Short Form', which were prepared based on the literature, were used to collect research data. SPSS-22, a mathematics-based statistics program, was used to analyze the data obtained. Within the scope of the study, descriptive values of demographic data, normality analysis of the scales, Pearson Correlation analysis and difference analyzes were used.

According to the findings obtained within the scope of the research; A positive significant relationship was found between internet addiction and democratic, protective and authoritarian parental attitudes. At the same time, a statistically significant difference was found between gender, age, parental education level, parental marital status, employment status, daily internet usage frequency, internet addiction and parental attitude levels.

As a result, it was found that as the level of internet addiction in the participants increased, the levels of democratic, protective and authoritarian parental attitudes also increased.

Keywords: Addiction, Internet Addiction, ParentalAttitudes

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
SUMMARY ii
İÇİNDEKİLER iii
TABLOLAR LİSTESİ v
ÖNSÖZ vi
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Önemi 2
1.2. Araştırmanın Amacı 2
1.3. Araştırmanın Varsayımları 2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları 2
1.5. Araştırmanın Hipotezleri 2

İKİNCİ BÖLÜM

İNTERNET BAĞIMLILIĞI

2.1. İnternet'in Tanımı ve Özellikleri 4
2.2. Türkiye'de İnternet'in Gelişimi 6
2.3. Bağımlılık 7
2.4. İnternet Bağımlılığı Kavramı 8
2.5. İnternet Bağımlılığı Alt Türleri 9
2.5.1 Sosyal Medya Bağımlılığı 10
2.5.2. Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı 12
2.5.3. Çevrimiçi Alışveriş Bağımlılığı 14
2.5.4. Çevrimiçi Kumar Bağımlılığı 15
2.5.5. Çevrimiçi Seks Bağımlılığı 16
2.5.6. Aşırı Bilgi Yüklemesi 17
2.6. İnternet Kullanımını Açıklayan Modeller 18
2.6.1. Davis'in Bilişsel Davranışçı Modeli 18
2.6.2. Caplan'ın Bilişsel Davranışçı Modeli 19
2.7. İnternet Bağımlılığında Tanı Kriterleri 20
2.7.1. İnternet Bağımlılığının Tedavisi 22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EBEVEYN TUTUMU

3.1. Tutum Kavramı 23
3.2. Anne Baba Tutumu ile İlgili Kuramsal Açıklamalar 24
3.3. Algılanan Anne-Baba Tutumları 25
3.3.1. Aile İçi İlişkilerde Görülen Farklı Anne-Baba Tutumları 26
3.3.1.1. Aşırı Koruyucu Anne -Baba Tutumu 27
3.3.1.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu 27
3.3.1.4. Dengesiz ve Kararsız Anne-Baba Tutumu 29
3.3.1.5. Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu 29
3.3.1.6. Serbest Anne-Baba Tutumu (Çocuk Merkezci Aile) 29
3.3.1.7. Kabul Edici, Güven Verici ve Demokratik Anne -Baba Tutumu 30
3.4. Anne Baba Tutumlarına İlişkin Öne Çıkan Modeller 30
3.4.1. Davranışçı Model 30
3.4.2. Psikodinamik Model 30
3.4.3. Baumrind'in Sınıflaması 31
3.4.4. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı 32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Yöntemi 34
4.2. Veri Toplama Araçları 34
4.2.1. Ana-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) 34
4.2.2. Ana-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) 34
4.2.3. Demografik Veriler 34
4.3. Verilerin Analizi ve Güvenilirlik 34

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA

SONUÇ VE ÖNERİLER 60
KAYNAKÇA 63

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 5 1 Cinsiyete göre dağılım 36
Tablo 5 2 Yaşa göre dağılım 36
Tablo 5 3 Eğitim durumuna göre dağılım 36
Tablo 5 4 Çalışma durumuna göre dağılım 37
Tablo 5 5 Anne baba birliktelik durumuna göre dağılım 37
Tablo 5 6 Anne eğitim durumlarına göre dağılım 38
Tablo 5 7 Baba eğitim durumlarına göre dağılım 38
Tablo 5 8 Günlük internet kullanım sürelerine göre dağılım 38
Tablo 5 9 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık analizi 39
Tablo 5 10 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin yaşlarına göre farklılık analizi 39
Tablo 5 11 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin eğitim durumlarına göre farklılık analizi 40
Tablo 5 12 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin çalışma durumlarına göre farklılık analizi 40
Tablo 5 13 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin anne baba birlikteliklerine göre farklılık analizi 40
Tablo 5 14 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılık analizi 41
Tablo 5 15 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık analizi 41
Tablo 5 16 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin günlük internette geçirilen süreye göre farklılık analizi..... 42
Tablo 5 17 Katılımcıların anne baba tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılık analizi 42
Tablo 5 18 Katılımcıların anne baba tutumlarının yaşlarına göre farklılık analizi ... 43
Tablo 5 19 Katılımcıların anne baba tutumlarının eğitim durumlarına göre farklılık analizi 44
Tablo 5 20 Katılımcıların anne baba tutumlarının çalışma durumlarına göre farklılık analizi 45
Tablo 5 21 Katılımcıların anne baba tutumlarının anne baba birliktelik durumlarına göre farklılık analizi 46
Tablo 5 22 Katılımcıların anne baba tutumlarının anne eğitim düzeylerine göre farklılık analizi 48
Tablo 5 23 Katılımcıların anne baba tutumlarının baba eğitim düzeylerine göre farklılık analizi 49
Tablo 5 24 Katılımcıların anne baba tutumlarının günlük internette geçirilen süreye göre farklılık analizi 49
Tablo 5 25 İnternet bağımlılığı ile anne baba tutumları arasındaki ilişki analizi..... 50

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında büyük katkılarından dolayı danışmanım kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Müjen İLNEM'E, son olarak eğitim ve kariyer hayatım boyunca her daim destek olan aileme teşekkür ederim.

Esmanur SADIKLAR

GİRİŞ

Aile tarih süresince radikal değişimler geçirmekle beraber tarihin her anında toplum için temel niteliği taşımıştır. Aile, kişinin yaşama geldiği, toplumsallaşmak üzerinde davranışlar geliştirmek için anne, baba ve kardeşleri ile sağladığı ilişkiler aracılığıyla sosyalleştiği, güvenli, samimi, toplum düzenine uygun bir şekilde minimumda da olsa ekonomik ilişkileri de içerisine alan bir kavramdır (Akt. Durmuş, 2006).

Aile içerisindeki iletişim ve ebeveyn davranışları bireyin ruhsal ve sosyal gelişimine direkt etki eden mühim unsurlardır. Bireyin deneli, uyumlu bir yapı içerisinde olmasında içerisinde yetiştiği aile ortamının tartışılmaz bir etkisi vardır. Doğum itibariyle ebeveyn ve çocuk arasında sağlanan ilişkinin güven duygusu oluşturması çocuğun gelecekte dış dünyayla oluşturacağı ilişkilere dayanak niteliğindedir. En sağlıklı kuşaklar için aile içerisinde sevgi ve saygı temelli, demokratik bir ebeveyn-çocuk ilişkisi kurulması önem taşımaktadır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 1999 Akt. Akgül, 2007).

İnternet, iki ya da daha fazla sayıda bilgisayarın iletişim sağlaması ile meydana gelen bilgisayar ağlarının da birbirine bağlanmasıyla oluşan global çapta bir ağdır. İnternet, global bakımdan hayli hızlı gelişim kaydeden ve yaygınlaşan bir teknoloji olma özelliğine sahiptir (İçel, 1998).

Çok yönlü kullanım alanı olmasının da tesiriyle internet bugün geldiğimiz noktada bağımlılıklara sebep olan alışkanlıklar arasında yer almaktadır. İnternet bağımlılığı meydana getiren nedenler ele alındığında bazı bulgulara ulaşılmıştır (Davis, 2001). Bunlar ergenlerde ve genç yaştakilerde bedelsiz ve limitsiz internet kullanım fırsatlarının kötüye kullanılması ihtimali, farklı sosyal faaliyetlerden uzaklaşma ve internet odaklı olma, gençlerin internete ulaşma hususunda ebeveynleri tarafından sınırlandırılmaması, internet üzerinde gerçekleşen etkinliklerin basit bir şekilde gizlenebilmesi, rumuz kullanma gibi olanaklarla kimliğin gizlenmesi, gerçek yaşamdaki kaygı, takıntı ve hataların saklanabilmesi vb. biçiminde sıralanabilmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda genç erişkinlerde internet bağımlılığı hususunda ebeveyn tutumları incelenmesi gereken bir unsurdur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Önemi

Sağlıklı bir toplum ancak sağlık sahibi kişilerle mümkün olabilmektedir. Ancak kişilerin bedensel ve psikolojik sağlıklarının belli bir seviyede olasıyla genel olarak toplumsal refah sağlanabilmektedir. Kişinin sahip olduğu şahsiyetin ve psikolojik sağlığının çocuklukta ve gençlik yıllarında, direkt ailenin tesiriyle şekillendiği bilinmektedir. Gençlerde internet kullanım alışkanlıklarının negatif davranış bozuklukları seviyesine ulaşmadan tedbire alınabilmesi için ebeveynlerin gösterecekleri tutumların saptanması toplumsal refaha önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda yapılan araştırma ile litaratüre önemli katkılar sağlanılacağı düşünülmüştür.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı genç erişkinlerde internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca demografik değişkenlere göre genç erişkinlerde internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı da incelenmiştir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmaya katılan kişilerin ölçme araçlarını gerçek duygu ve düşüncelerine uygun olarak içtenlikle ve tarafsız bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin,daha öncede yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen sonuçların şu anda geçerli olduğu varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın araştırma grubu 21-25 yaş aralığında bulunan 150 gönüllü ile katılımcı ile sınırlıdır.

Bu araştırmada elde edilen veriler,Sosyodemografik Bilgi Formu ,Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği,Ana Baba Tutum Ölçeği'nin ölçtüğü verilerle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamında şu hipotezler test edilmiştir:

- H_1: İnternet bağımlılığının anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_2: Genç erişkinlerde demografik değişkenler ile internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasında farklılık vardır.
- H_0: Yokluk hipotezi.

İKİNCİ BÖLÜM

İNTERNET BAĞIMLILIĞI

2.1. İnternet'in Tanımı ve Özellikleri

Keşfedildiği günden bugüne global anlamda hızla gelişen internet, tüm dünyada bilgisayar ağını ve kurumsal bilgisayar mekanizmalarını birbirine bağlayan elektronik bir iletişim ağı olarak tanımlanmaktadır. İki ya da daha fazla sayıda bilgisayarın bağlanması anlamını taşıyan bilgisayar ağlarının da kendi aralarında yeniden bağlantı sağlamaları ile meydana gelen global çapta yaygın bilgisayar ağları temelinde gerçekleşen bir iletişim sistemidir (İçel, 1998).

Farklı bir perspektifle ifade etmek gerekirse, internet, bir dizi protokole sahip karmaşık bir ağ olmanın yanı sıra birçok bilgisayar ağını birbirine bağlayan bir bütün olarak da tanımlanabilir. Bill Gates'in de belirttiği gibi, adeta bir "bilgi ağı otobanı" olarak düşünülebilir. Soğuk savaş döneminde, ABD Savunma Bakanlığı'na bağlı ARPA tarafından yapılan teknik destekle internetin temelleri atıldı. Bu, muhtemel bir nükleer savaş durumunda askeri iletişimi sağlamak ve farklı bilgisayarlar arasında veri iletimini kolaylaştırmak amacıyla gerçekleştirilen çalışmalarla başladı. 1969'da dört farklı şehirdeki bilgisayarlar arasında gerçekleştirilen veri aktarımı, internetin ilk adımlarının atıldığı tarihi işaret eder. Ardından ARPANET adı verilen askeri bilgisayar ağı kuruldu, bu da günümüzdeki küresel internetin temelini oluşturdu (Çağıltay, 1994).

1960'lı yıllarda kökleri atılan internet, ARPANET projesi kapsamında 1970 ile 1983 yılları arasında laboratuvar koşullarında test edildi. Ardından, 1984 ile 1995 yılları arasında dünya genelinde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlandı. Bu evrim sürecinde, internetin ticari potansiyeli keşfedilerek, sadece araştırmacılar ve hükümetler için özel bir ağ olmaktan çıkarak, 1995 itibariyle on milyon bilgisayarı kapsayan kapsamlı bir ağ haline geldi. Bu dönüşümle birlikte, on altı milyon kullanıcı internet hizmetinden yararlanmaya başladı (Akgül, 2007).

Günümüzde ise bu rakam milyarlar ile ifade edilebilmektedir. İnsanların sonsuz yaratıcı görüşleri için yeni bir temel oluşturan internette her gün yeni bir keşifle karşı karşıya kalınabilmektedir. Pek çok fikrin yasama olanağına sahip olduğu internetin başlangıç süreci sonrasında başlayan gelişme süreci bugün dahi tamamlanmış sayılmamaktadır (Akt. Hamarta, 2007). Netice itibariyle interneti, tüm dünyanın farklı pek çok bölgesinde bilgisayarların

birbiriyle bağlantısı neticesinde meydana getirdikleri ve milyonlarca kullanıcının eş zamanlı ya da farklı zamanlarda kullanım sağladığı bir buluşma merkezi, iletişim ağı ya da ağları şeklinde tanımlamak mümkündür (DiNicola, 2004).

Farklı bölgelerde yaşayan milyonlarca kullanıcı bilgisayarlar aracılığıyla birbirine bağlanarak global bir ağ olan interneti meydana getirmektedir. İnternetin temel nitelikleri aşağıdaki başlıklar altında toplanabilmektedir (Akgül, 2007):

- Merkezsiz: İnternette belli sabit bir merkez bilgisayar yoktur. Bilgiler, internette data paketleri halinde farklı yöntemlerle aktarılabilmektedir. İnternet kimi cihazlarda kapatarak kullanılamaz hale getirilememektedir. Çünkü askeri bir proje olarak tasarlanmıştır.
- Özgür: İnternet kullanımı için pek çok kısıt getirilmeye gayret edilse de kullanıcılar pek çok yöntemle yasak ve kısıtları aşabilmektedir. Bazı Orta Doğu ülkelerinde yasaklanmasına karşın sosyal paylaşım ağlarına birçok teknikle erişilebilmesi bu duruma örnektir.
- Küresel: İnternetin yayın alanı belli bir coğrafya ya da mekanla kısıtlı değildir. Radyo ya da televizyon gibi belli yayın alanı olmamasına ek olarak ülkemizde yayınlanan bir site, dünyanın her yerinden ziyaret edilebilmektedir.
- Dinamik: Kullanıcılar ziyarette bulundukları sitelere yorumları ile katkı sağlayabilmektedir. İnternette yayınlanan bir gazeteye okuyucuların eş zamanlı yorum yazması bu duruma örnektir.
- Sınırsız: Kimi internet sitelerine erişim kısıtlansa dahi internet ülke sınırları ile sınırlı değildir. Ülkemizde bazı dönemler yasaklı siteler arasında yer alan “Youtube” sayfasına Proxy aracılığıyla bağlanılması veya Dns ayarlarının değiştirilmesi suretiyle erişim, bu duruma örnektir.
- Asenkron: Televizyon ya da radyo yayınları gibi kullanıcıların aynı anda yayını izlemesi ya da dinlemesi gerekmemektedir. Kullanıcılar izleyecekleri ya da dinleyecekleri zamanı kendileri seçebilmektedir. Herhangi bir zaman kısıtlaması olmadan yayın tüm dünyada izlenebilmekte ya da dinlenebilmektedir (Altun, 2003).

2.2. Türkiye’de İnternet’in Gelişimi

Türkiye'de internetin gelişimi oldukça hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. İnternetin Türkiye'deki tarihçesi şu ana kadar çeşitli aşamalardan geçmiştir (Erdoğan, 2023):

- 1990'lar: Türkiye'de internetin erken dönemlerinde, özellikle üniversiteler ve araştırma kurumları arasında kullanılmaya başlandı. Bu dönemde internet erişimi genellikle akademik ve araştırma amaçlarıyla sınırlıydı.
- 2000'ler: 2000'li yılların başında Türkiye'de internet kullanımı hızla arttı. Geniş bant bağlantılar daha yaygın hale geldi, internet kafeler popüler hale geldi ve bireyler evlerinde interneti daha fazla kullanmaya başladı.
- 2004: Türkiye'de geniş bant internet hizmeti ticari olarak sunulmaya başlandı. Bu, internetin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağladı.
- 2007: Türkiye'de İnternet Protokolü tabanlı televizyon (IPTV) hizmeti başladı ve bu, internetin eğlence ve medya alanında daha fazla kullanılmasını sağladı.
- 2010'lar: Mobil internetin yükselişiyle birlikte, Türkiye'de internet kullanımı daha da arttı. Akıllı telefon kullanımının yaygınlaşması, sosyal medyanın etkileşiminin artması ve çevrimiçi alışverişin gelişmesi gibi faktörler, internetin toplumsal ve ekonomik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmesini sağladı.
- 2020'ler: Türkiye, geniş bant altyapısını güçlendirmeye ve 5G teknolojisini benimsemeye yönelik çeşitli projeleri hayata geçirerek internet altyapısını güncellemeye devam ediyor. Ayrıca, dijital dönüşüm, e-ticaret ve çevrimiçi hizmetlerin gelişimi ülke genelinde devam ediyor.

Türkiye, internetin kullanımının arttığı, teknolojinin benimsendiği ve dijitalleşmenin hızla ilerlediği bir süreci yaşamaktadır. Bu süreç, iletişimden eğlenceye, eğitimden ticarete kadar birçok alanı etkilemiş ve hala etkilemeye devam etmektedir (Kaya, 2001).

Bugün geldiğimiz noktada internet, bilhassa ADSL’in eskiye nazaran ucuz hale gelmesi ve yaygınlaşması ile kullanımı artan bir hizmettir. Son dönemlerde eğitim kurumlarına sağlanan internet bağlantıları bilhassa öğrencilerin ve öğretmenlerin daha fazla internet kullanımı yapmasına sebep olmuştur. Günümüzde internet aracılığıyla sağlanan bütün bankacılık hizmetleri, çevrimiçi alışverişler, forum ziyaretleri, tüm sektör ve iş alanlarında oluşturulmuş web sayfaları interneti gün geçtikçe cazip duruma getirmektedir (TUIK, 2019). Yapılan bir araştırmada, öğrencilerin %50’sinden fazlasının odalarında bilgisayar olduğu ve neredeyse üçte birinin her gün bilgisayar kullanımı yaptığı, buna ek olarak neredeyse tümünün internetten faydalandığı ve günde ortalama iki saat internette aktif oldukları belirlenmiştir. Erkek öğrenciler

kızlara oranla daha fazla internet kullanmaktadır. Farklı bir önemli netice ise erkek öğrencilerin internet bağımlılığı olduğunun saptanmasıdır (İnan, 2010).

2.3. Bağımlılık

Bağımlılık kavramı üzerine yapılan araştırmalar, çeşitli tanımların ortaya konmasıyla dikkat çekmektedir. Bu tanımlar, genellikle iki ana kategoride toplanmakta ve madde bağımlılığı ile bir davranışa olan bağımlılık olarak öne çıkmaktadır (Döner, 2011'e göre). Bağımlılık, bu iki farklı seviyede incelendiğinde, bireyin hem madde kullanımına olan eğilimini hem de belirli bir davranışa karşı bağımlılık geliştirme eğilimini içerebilen karmaşık bir olgu olarak açıklanabilir.

Köknel'in (1998) tanımına göre, madde bağımlılığı kişinin bir besin veya uyuşturucu maddeye karşı dirençsiz bir şekilde bağımlı hale gelmesini ifade eder. Bu genellikle kahve, çay, sigara, çikolata, alkol, uyuşturucu gibi maddelerle ilişkilendirilir ve genel olarak madde bağımlılığı kavramı altında ele alınır. Diğer bir bağımlılık türü ise bir davranışa bağımlılıktır; bu, belirli bir davranışın olağandışı sıklıkta tekrarlanması sonucunda bireyin fizyolojik, ruhsal ve toplumsal yapısında tutarsızlık, düzen bozukluğu ve çevreye uyum sağlamakta güçlük çekme gibi belirtilerle kendini gösteren bir bağımlılık türüdür (Akt. Esen, 2010). Davranışçı yaklaşım, bağımlılık kavramını pekiştirme ve kişinin davranışlarını sıklıkla tekrar etmesiyle ilişkilendirmekle beraber bir bakıma bağımlılık ağının ve bağımlılığın meydana gelmesine neden olan davranışların sıklık tarafını vurgulamaktadır (İnan, 2010).

İnternet bağımlılığına çok yönlü yaklaşılması gerektiği vurgulanmıştır: Klavye kullanımı, sanal olsa dahi bir iletişim sağlama, yüz yüze ilişkinin bulunmaması, internetteki çok çeşitli içerikler, internetin patolojik kullanımındaki farklı yönlerdir (Akt. Gönül, 2002).

Bağımlılığın temel unsurları, duygu durumundaki değişiklikler, tolerans, geri çekilme emareleri, çatışma ve nüksetmedir. Griffiths'e (1999), bu altı kıstasa ile uyum sağlayan unsurları aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

- Duygu Durumundaki Değişiklikler: Bağımlılık, bireyin duygu durumunu düzenleme amacıyla bir madde veya davranışa yönelmesiyle karakterizedir. Birey, belirli bir madde veya davranışla etkileşime girerek duygu durumundaki değişiklikleri hedefler.
- Tolerans: Bağımlılıkta tolerans, zaman içinde bir maddenin veya davranışın etkilerine karşı azalmış hassasiyeti ifade eder. Kişi, aynı etkiyi elde etmek için daha fazla madde veya davranışa ihtiyaç duyabilir.
- Geri Çekilme Emareleri: Bağımlılıkta geri çekilme emareleri, bireyin belirli bir

maddenin veya davranışın eksikliğinde fiziksel veya duygusal olarak rahatsız hissettiği semptomlardır. Bu semptomlar, bağımlılığı sürdürmek amacıyla madde veya davranışa yönelimi artırabilir.

- Çatışma: Bağımlılık, bireyin bağımlılık yapan madde veya davranışın etkisiyle diğer yaşam alanlarında çatışmalara neden olmasıyla ilişkilidir. Örneğin, iş, aile veya sosyal ilişkilerde sorunlar yaşanabilir.
- Nüksetme: Bağımlılık, bireyin bağımlılığı bırakma girişimlerine rağmen, belirli bir süre sonra tekrar kullanıma başlamasıyla karakterizedir. Nüksetme, bağımlılığın kontrol altına alınmasını zorlaştırabilir.

2.4. İnternet Bağımlılığı Kavramı

Genel itibariyle tanımlandığında, aşırı internet kullanımı arzusuna engel olunamaması, internet haricinde harcanan vaktin değersizleşmesi, yoksunluk dolayısıyla bireyin aşırı agresif olması ve saldırganlığın meydana gelmesi, bireyin iş hayatı, sosyal ve ailevi yaşamının zamanla bozulması olarak ifade edilen aşırı ve sorunlu internet kullanımı davranışının açıklanması için kullanılan kavramlar arasında gerçekleştirilen araştırmalar fikir birliği sağlayamamaktadır (Akt. Esen, 2010).

Bağımlılık kavramı çoğunlukla sigara, alkol ve uyuşturucu maddeleri akla getirmektedir. Sıklıkla karşı karşıya kalınan bu görüş, günümüzde farklı kimi davranışlarda da (kumar, bilgisayar oyunları, yemek yeme) bağımlılık oluşturabileceği görüşüne yerini bırakmaktadır (Griffiths, 1999).

Araştırmacılar bilhassa sosyalleşmede internetteki bireyin sahip olabileceği fırsatların altını çizmektedir. Kişilerin gerçek yaşamda sağlamayı başaramadığı ilişkileri internet aracılığıyla sağlayabilmesi, farklı insanlarla hiçbir risk olmaksızın iletişim sağlayabilmesi, özgür bir şekilde düşüncelerini dile getirebilmesi, duygularını ifade edebilmesi; kendilerini saklayarak, kim olmak istiyorlarsa o kişi olarak gerçek kimliklerini gizleyebilmesi, talep ettikleri anda iletişim kurabilmesi interneti çekici hale getirmektedir (King, 1996).

Griffiths (1999), bağımlılığı sadece kimyevi maddelere dayalı olmayan, aynı zamanda davranış temelli teknolojik bağımlılıklarla da ilişkilendirerek, insan-makine etkileşimini odak noktasına koymuştur. Teknolojiyle etkileşime dayanan bu bağımlılıklar, pasif bir şekilde televizyon izleme gibi aktivitelerden, aktif olarak bilgisayar oyunları oynama gibi davranışlara kadar geniş bir yelpazeyi içerir. Bu davranışların birçoğunda bağımlılığı körükleyen ve pekiştiren faktörler bulunmaktadır (Arısoy, 2009). Griffiths'e göre, davranışsal bağımlılıkların,

alkol veya madde bağımlılıklarıyla benzer şekilde, bedensel ve ruhsal etkileri vardır. Bireyler, bu bağımlılıkların etkisi altında zihinsel meşguliyet, duygu durumu değişimleri, tolerans gelişimi, yoksunluk belirtileri, çatışma yaşama ve nüks etme gibi belirtiler gösterebilirler (Griffiths, 1999). Teknoloji kaynaklı bağımlılıkların, gelişen dijital çağda önemli bir konu haline gelmesiyle birlikte, bu alandaki araştırmalar ve anlayış giderek genişlemektedir.

İnternet aracılığıyla çevrimiçi (online) oyun oynamak, dopamin salgısı salgılanmasına neden olmaktadır ve bu durum tespiti gerçekleştiren araştırmacılar; bağımlılık meydana gelmesinde etki sahibi olan mühim bir nöro kimyasal vaka tespiti yapan araştırmaların mevcudiyetini, bağımlı internet kullanımı ve internet bağımlılığı kavramlarını inceleyen araştırmacıların desteklediğini ifade etmektedir (Akt. İnan, 2010).

Young (1996) bağımlı internet kullanımı sağlayan bireylerde, davranış temelli kontrol bozukluğu tespit edilmesi ve buna benzer davranışsal dürtü kontrol bozukluklarının da alkol ya da uyuşturucu kullanımı gibi kimyevi herhangi bir madde kullanımını kapsamaması doğrultusunda, bu tanıma en fazla uyum sağlayan bağımlılığın kumar olduğunu belirtmiştir. Kumar bağımlılığı tanı kıstasları, patolojik olarak internet kullanımı ile uyumlu hale getirilmiş ve internet bağımlılığı için ilk ciddi, geniş kapsamlı tam kıstaslar oluşturularak Young (1996) tarafından yayınlanmıştır (Akt. Greenfield, 1999).

Davis (2001) güncel teknolojik gelişmelerle alakalı pozitif deneyimlerin, kişileri bahsi geçen teknolojiyi gündelik hayatlarında kullanmayı sürdürme davranışını pekiştirdiğini ifade etmiştir. Pozitif deneyimler, kişinin geçmişte deneyimlediği pozitif pekiştireçlerdir. Eğitim hayatı süresinde ödev yapmak, araştırma sağlamak için internet kullanımı yapan ergenlerin edindiği pozitif neticelere, deneyimlere bağlı bir şekilde internet kullanımı pekişebilmektedir.

2.5. İnternet Bağımlılığı Alt Türleri

İnternetin sunduğu çeşitli imkanlar ve farklı kullanım amaçları, internet bağımlılığını çeşitli başlıklar altında ele almayı gerektirmiştir (Dinç ve Ögel, 2019). İnternet bağımlılığı, bir ortama bağımlılık olarak değerlendirilebileceği gibi; kumar, sosyal medya, video oyunları, online alışveriş, pornografi, cinsel içerikli davranışlar veya sadece web üzerinde gezinti yapma gibi belirli faaliyetlerin aşırı ve kontrolsüz kullanımını ifade eder. Bu nedenle, internet bağımlılığı başlığı altında, internetle ilişkilendirilebilecek bir dizi bağımlılık türünden söz edilebilir (Ak, Kesici, Yalçın ve Kavaklı, 2019). Bu bağlamda, internet bağımlılığına dair sıkça rastlanan alanlar arasında; çok oyunculu oyunlar, sanal cinsel içerik, pornografi, online kumar, çevrimiçi alışveriş, forumlar ve sohbet odaları gibi çeşitli çevrimiçi alternatifler yer almaktadır.

İnternetin bu farklı kullanım biçimleri, bireyler arasında bağımlılık oluşturabilecek potansiyel riskleri de beraberinde getirmektedir. Young, Pistner, O'Mara ve Buchanan (1999) internet bağımlılığını 5 kategoride incelemiştir.

1. Siber Cinsel Bağımlılık: Bu türde, bireyler internet üzerindeki cinsel içeriklere aşırı bir şekilde maruz kalır ve bu içeriklere karşı kontrolsüz bir çekim yaşarlar. Pornografi veya çevrimiçi cinsel etkileşimlere karşı sürekli bir dürtü içindedirler.
2. Siber İlişkisel Bağımlılık: Bireyler, internet aracılığıyla kurdukları ilişkilere aşırı bağımlılık geliştirir. Özellikle sosyal medya veya çevrimiçi sohbet platformları üzerinden sürekli olarak insanlarla bağlantı kurma eğilimindedirler.
3. Kompulsif İnternet Kullanımı: Bu türdeki bağımlılık, bireyin interneti kontrolsüz ve sürekli bir şekilde kullanma eğilimini içerir. İnternet kullanımı, günlük yaşantıyı aksatabilir ve bireyin iş, okul veya sosyal ilişkileri üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir.
4. Aşırı Bilgi Yüklenmesi: Bu türde bağımlılık, bireyin sürekli olarak yeni bilgiler arama, makale okuma veya forumlarda gezinme eğilimini içerir. Birey, bu bilgi akışı içinde kaybolabilir ve diğer önemli görevlerden uzaklaşabilir.
5. Bilgisayar Bağımlılığı: Bu tür bağımlılık, bireyin genel olarak bilgisayar ve teknoloji kullanımına aşırı düşkünlüğünü ifade eder. Bu, oyun oynama, programlama, bilgisayar oyunları veya çeşitli dijital aktivitelerle aşırı meşgul olmayı içerebilir. Bu durum, gerçek hayattan kopma riskini taşır (Akt. Davis, 2001).

2.5.1 Sosyal Medya Bağımlılığı

Sosyal medya, bireylerin bilgi, içerik ve ilişki paylaşımı için internet tabanlı iletişim araçlarını kullanarak buluşabilecekleri bir platform olarak tanımlanabilir. Instagram, Facebook, Twitter, WhatsApp, Snapchat, Google+, LinkedIn, Reddit ve Wikipedia gibi sıklıkla tercih edilen sosyal medya araçları, çeşitli toplulukların sanal ortamda bir araya gelmesini sağlar (Esgi, 2016). Günümüzde sosyal medya, sadece bireylerin neler yaptığını değil, aynı zamanda kim olduklarını ve diğer insanlarla nasıl etkileşimde bulunduklarını ifade eden önemli bir iletişim aracıdır. Sosyal medya kullanımı, çeşitli motivasyonlar tarafından yönlendirilebilir. Örneğin, sosyal kimlik aracılığıyla kullanıcılar, çevrimiçi bir sosyal medya platformuna üye olmanın bir parçası oldukları hissine kapılabilirler. Bu, çevrimiçi bir topluluğa aidiyet duygusunu güçlendirebilir. Sosyal medyanın evrimi, bireyler arasındaki etkileşimin dijitalleşmesini sağlamış, çeşitli toplulukların oluşmasına imkan tanımış ve insanların çevrimiçi kimliklerini inşa etmelerine olanak sağlamıştır.

Online sosyal ağlarda toplulukların bir parçası olma halinin ruhsal durumu, aşağıdaki kişilerde gözlemlenen durumların bir tanesinden kaynaklanabilmektedir:

1. Sosyal İzolasyon ve Yalnızlık: Kişi, offline hayatında sosyal izolasyon veya yalnızlık yaşadığında online topluluklara daha fazla yönelebilir. Online ortamlar, bireye sosyal bağlantı hissi sağlayarak bu izolasyonu hafifletebilir.
2. Kimlik Arayışı: Bireyler, çevrimiçi topluluklarda kendilerini ifade edebilme, yeni kimlikler oluşturma veya belirli bir grup içinde kendilerini bulma ihtiyacı hissedebilirler.
3. Duygusal Destek Arayışı: Çeşitli online topluluklar, belirli konularda benzer deneyimlere sahip insanların bir araya gelmesine olanak tanır. Bireyler, zorlu durumlarla başa çıkma veya benzer deneyimleri paylaşma amacıyla bu topluluklara katılabilir.
4. Çevrimiçi Bağımlılık: Kişi, online topluluklara katılma eğilimi, internet kullanımında aşırıya kaçma veya çevrimiçi bağımlılık gibi durumların bir belirtisi olabilir.
5. Sosyal Onay İhtiyacı: Online topluluklar, kişilerin paylaşımlarına anında yanıt alabilecekleri, beğeniler ve yorumlar aracılığıyla sosyal onayı deneyimleyebilecekleri bir platform sağlar. Bu durum, bireyin sosyal onay ihtiyacını karşılamak amacıyla çevrimiçi topluluklara yönelmesine neden olabilir (Cheung, Chiu ve Lee, 2011).

Kişilerin sosyal medyada aidiyet duygusu yaşaması, o kişilerin sosyal medyayı bağımlılığını arttırabilmektedir. Sosyal medyada erişimin kolay olması, ona bağımlılık meydana gelmesinde etkili olabilmektedir. Bağımlılığa neden olan farklı bir unsur ise uygun Instagram, Facebook, Youtube gibi popülasyonu yüksek sosyal medya web sitelerinde bireylerin niteliklerine uygun algoritmaların dizayn edilmesidir. Dolayısıyla bireyin profiliyle uyumlu ilgi çekici paylaşımlarla karşılaşılmaktadır. Böylede bu uygulamalarda aktif olan birey web sitesinden ayrılmak istememektedir (Choliz, 2016). Ek olarak sosyal medyanın mobil olarak kullanılmasının daha kolay olması, kişilerin sosyal medyaya sergilenen problemli davranışların sıklıkla gerçekleşmesine neden olabilmektedir (Al-Menayes, 2015). Ayrıca sosyal ağ profilleri, ideal bir öz teslimiyet sağlamaktadır. Sosyal medya üzerinde beğenme ya da beğenmeme, paylaşma ve yorum yapma olanağı, kullanıcıları ağlara bağımlı yapan ve bağımlılık oluşturan kullanım riskinin artmasına neden olan sosyal kıyaslama süreçlerini aktive etmektedir (Choliz, 2016). Sosyal medya sitelerinin bağımlılık yaratıcı yapısı; ilk olarak aile ve arkadaşlardan edinilen sosyal fonksiyonlarını ihmale uğratma eğiliminde olan pek çok kronik kullanıcının zihinsel meşguliyetini asıl dünyadan soyutlanmasına neden olabilmektedir (Choliz, 2016; Andreassen, 2015).

Sosyal medya kullanımıyla ilgili davranışsal bağımlılık hayli yeni bir kavramdır. Sosyal medyaya bağımlı olunmasının nedenlerini ve etkileşimde olunan yapıları kavramak için pek çok çalışma yapılmıştır. Mesela bir çalışmada Instagram bağımlılığıyla akademik performans arasında negatif yönlü ilişki, utangaçlık ve yalnızlık arasında da pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Farklı bir çalışmada ise popüler bir sosyal medya uygulaması olan Facebook'la Makyavelizm, psikopati, narsistik şahsiyet nitelikleri arasında pozitif yönlü ilişki saptanmıştır. Alan yazında online sosyal ağlar; depresif emareler, anksiyete ve düşük benlik saygısı gibi pek çok psikiyatrik bozukluklarla ilişkilendirilmiştir (Choliz, 2016).

2.5.2. Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı

Çevrimiçi oyun bağımlılığı, bireylerin video oyunlarına aşırı derecede düşkün olmalarını ve bu oyunlara karşı kontrolsüz bir bağlılık geliştirmelerini ifade eder. Bu durum, genellikle oyunlarla geçirilen sürenin artması, gerçek hayattan uzaklaşma, sosyal ilişkilerde azalma ve iş veya okul performansının olumsuz etkilenmesi gibi belirtilerle kendini gösterir. Çevrimiçi oyun bağımlılığı, modern dijital çağın getirdiği bir sorun olarak öne çıkmıştır. Oyunlar, genellikle sürekli ödüllendirme sistemleri, çekici grafikler, sosyal etkileşim imkanları ve rekabetçi unsurlarla donatılarak kullanıcıların dikkatini çekmektedir. Bu faktörler, bireyleri oyunlara çekici kılar ve aşırı bağlılık geliştirmelerine neden olabilir (Esgi, 2016).

Bu bağımlılık, DSM-5 (Diagnosticand Statistical Manual of MentalDisorders) kriterlerine göre bir zihinsel bozukluk olarak tanımlanmamış olsa da, birçok araştırmacı ve uzman, çevrimiçi oyun bağımlılığının bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilecek ciddi bir durum olduğunu kabul etmektedir. Bu bağlamda, bireylerin çevrimiçi oyunlara karşı duyarlılık, bu bağımlılığı geliştirme riskini artırabilir (APA, 2013). Özellikle genç nüfusta sıkça görülen çevrimiçi oyun bağımlılığıyla mücadelede, bireylerin dijital oyunların bilinçli ve dengeli bir şekilde kullanılması, sosyal ilişkilerin sürdürülmesi ve gerçek hayattaki sorumluluklara odaklanılması önem taşır. Bu noktada hem bireylerin hem de toplumun dijital oyun kullanımına dair sağlıklı alışkanlıklar edinmesini teşvik eden önleyici tedbirler ve eğitim stratejileri geliştirilmelidir (Griffiths, Davies ve Chappell, 2004).

Oyun bağımlılığı genel itibariyle, oyun oynamak amacıyla aşırı vakit geçirilmesi anlamını taşımaktadır. Oyuna bağımlı olan kişiler; sosyal ilişkilerine ve meslekleriyle ilgili sorumlulukları dikkate almamaktadır ve oyunla meşgul oldukları davranış bağımlılık modellerini sergilemektedirler. Online oyunlara olan bağımlılık, oyuncuların önemli ölçüde problemlerle karşılaşmasına sebebiyet verebilmektedir. Oyun bağımlıları, sanal hayatta daha çok

vakit harcamak istedikleri için yemek ve gerçek insan temasından vazgeçebilmektedir (Young, 2009).

Çok oyunculu online oyun kullanıcılarının oyunlarına aşırı vakit ayırdıkları ve oyun dünyasının sosyal taraflarını gerçek yaşamda olanlardan daha eğlenceli ve doyum sağlayıcı yönelimde oldukları net bir durumdur. Ampirik deliller ışığında, araştırmacılar çoğunlukla "orada olma duygusu" olarak ifade edilen bir varlık duygusunun, online oyun kullanıcıları için mühim bir unsur olduğunu saptamışlardır. Genel teknoloji bağımlılıkları tanımlamaları kapsamında; online oyun bağımlılığı farklı mühim etkinliklerden vazgeçmek karşılığında gerçekleşen kompülsif arama ve kullanma davranışları ile meydana gelen uyumsuz bir ruh hali olarak belirtilmektedir (Gainsbury, 2015).

DSM-5'e göre, İnternette Oyun Oynama Bozukluğu, son bir yıl içinde bireyin klinik olarak önemli bir bozulmaya neden olan aşağıdaki dokuz kriterin minimum beşini içeren devamlı ve yinelenen bir davranış olarak tanımlanır. Bu durum, genellikle farklı oyuncularla birlikte video oyunlarına katılım sağlama eğilimini içerir. Bahsi geçen maddeler aşağıda verilmiştir (APA, 2013).

- İnternet üzerinden oyun oynamaya aşırı bir ilgi: Bireyin çoğunlukla oyun oynamaya odaklanmış bir ilgi göstermesi.
- Kontrol kaybı: Oyun oynamak için zaman harcama, süreleri kontrol etme veya oyunu bırakma konusunda zorluk yaşama.
- Öncelik sırasının değişmesi: Oyun oynamak, diğer önemli faaliyetlere (örneğin iş, okul, sosyal ilişkiler) öncelik verme.
- Devam etme: Oyun oynama davranışının, olumsuz sonuçlara rağmen devam etmesi.
- Çatışma: Oyun oynamakla ilgili çatışmaların ortaya çıkması, örneğin aile üyeleri, iş veya eğitimle ilgili sorunlar.
- Kaçınma: Günlük yaşamda sorumluluklardan kaçınma veya azaltma amacıyla oyun oynamaya yönelme.
- Tolerans: Oyun oynamak için giderek artan miktarlarda zaman harcamak veya oyunları daha yoğun şekillerde oynamak için çaba gösterme.
- Devamsızlık: Oyun oynamaya devam etme isteğinin ortaya çıkması ve oyun oynama davranışının durdurulamaması.
- Sosyal izolasyon: Oyun oynamak için daha fazla zaman harcama, bu nedenle sosyal ilişkilerin azalması.

- Kayıpların inkarı: Oyun oynamakla ilgili sorunları inkâr etme veya oyunun olumsuz etkilerini azaltma çabaları.

Birçok oyuncu, video oyunları oynayarak ürettikleri "kaçış" duygusunu deneyimlediklerini ifade etmektedir. Özellikle haftada elli saatten fazla online oyunlarda zaman geçiren bireyler için, video oyunları hayatlarının önemli bir parçası haline gelmiş ve oyun, kişisel kimlik ve özgüven duygusunun merkezine yerleşmiştir (King, Delfabbro ve Griffiths, 2010). Ödül hissi, kazanma veya keyifli deneyimlerle birlikte artan duygular, internet oyunlarına bağımlı olan bireylerde çevrimiçi oyunlara olan isteği artırabilir. Bu sırada, bireyin yürütme kontrol kapasitesindeki bozukluklar, bu istekleri zayıf bir kontrol altında bırakabilir. Bu durum, kişinin internet oyunlarına karşı saplantılı dürtüleri veya arzuları kontrol edememesine ve aşırı internet kullanımına yol açabilir. Kişi, uzun vadeli kazanımlar yerine kısa vadeli keyiflere odaklanma eğiliminde olabilir, bu da dezavantaj sağlayıcı karar verme yeteneğini destekler. Ödül arayışı, kısa vadeli online deneyimlerle pekiştirilebilir ve bu, kontrol yeteneklerini daha da bozabilir. Bu durum, internet kullanımında bağımlılık oluşturan bir döngüyü tetikleyebilir (Dong ve Potenza, 2014). Ek olarak, Beranuy, Carbonell ve Griffiths (2013) yaptıkları çalışmada, katılımcıların eğlence arayışı, sanal arkadaşlık, kaçış veya ayrışma, oyun içeriği ve çatışma gibi nedenlerle oyun oynadıklarını belirtmişlerdir (Akt. Esgi, 2016).

Alan yazın incelendiğinde online oyun bağımlılığıyla ilişkili tedavi programlarının kısıtlı miktarda olduğu gözlemlenmektedir. Oyun bağımlılığı, genç kişilerde ve ailelerinde önemli ölçüde neticelere neden olabilecek, gittikçe yaygın hale gelen bir hastalıktır. Hali hazırdaki tedavi programlarının iyi hale getirilmesine acil gereksinim bulunmaktadır; programların gelişim gösterememesinin nedeni bu alanda gerçekleştirilen araştırmaların az sayıda olmasıdır (González-Bueso vd., 2018).

2.5.3. Çevrimiçi Alışveriş Bağımlılığı

Çevrimiçi alışveriş bağımlılığı, bireylerin internet üzerinden alışveriş yapma eylemi konusunda kontrol kaybına uğradığı, bu davranışın hayatlarını olumsuz yönde etkilediği ve bu alışkanlık nedeniyle ortaya çıkan zorlukları içeren bir durumu ifade eder (Chóliz, 2016). Çevrimiçi alışveriş bağımlılığıyla ilgili bazı bilgiler (Celkan, 2005; Kaur vd., 2019):

- Dopamin ve Ödül Merkezi: Çevrimiçi alışveriş bağımlılığının temelinde, alışveriş yapma eyleminin dopamin salınımını tetikleyerek ödül merkezlerini aktive etmesi yatar. Bu durum, alışverişle elde edilen ödüllerin beynin zevk merkezlerini uyararak keyif duygularını artırmasına bağlıdır.

- Kontrol Kaybı ve İntihar Eğilimi: Çevrimiçi alışveriş bağımlılığında bireyler, alışveriş yapma eylemi konusunda kontrol kaybına uğrarlar. Bu durum, kişinin maddi kaynaklarını kontrol etme yeteneğini kaybetmesi, borçlanma eğiliminde artış ve mali sorunlarla başa çıkma güçlükleriyle ilişkilidir. Ayrıca, bu durumun artan stres, anksiyete ve depresyonla bağlantılı olabileceği belirtilmiştir.
- Online Alışverişin Kolay Erişilebilirliği: İnternetin yaygın kullanımı ve çevrimiçi alışverişin kolay erişilebilirliği, bağımlılık riskini artırabilir. 7/24 açık olan çevrimiçi mağazalara her an erişim sağlama olanağı, bireylerin dürtüsel alışveriş yapma olasılığını artırabilir.
- Sosyal Medyanın Rolü: Sosyal medya platformları, reklam ve sosyal etkileşim yoluyla alışveriş bağımlılığını tetikleyebilir. Sosyal medya aracılığıyla sunulan ürün ve hizmetlere maruz kalmak, bireyleri impulsif alışverişe yönlendirebilir.
- Psikolojik ve Duygusal Tatmin: Çevrimiçi alışveriş bağımlılığı, bireylerin psikolojik ve duygusal tatmin arayışının bir sonucu olarak ortaya çıkabilir. Alışveriş, bazı insanlar için stresle başa çıkma mekanizması veya özsaygılarını artırma yolu haline gelebilir.
- Tolerans Gelişimi: Zaman içinde çevrimiçi alışveriş bağımlılığı geliştiren bireylerde tolerans gelişebilir. Bu, kişinin aynı alışveriş miktarıyla tatmin olmaması ve daha fazla alışveriş yapma eğiliminde olması anlamına gelir.

Online alışveriş davranışının kişide meydana getirebileceği negatif tesirlerden bir tanesinin de online alışveriş bağımlılığı olduğu ifade edilebilmektedir. Online alışveriş bağımlılığı; online erkinliklere saplantılı olmayı, alışverişi duyguları yükseltmenin bir yöntemi olarak görmeyi, memnuniyet duygusu alabilmek için zaman içerisinde bu davranışı arttırma gereksinimini, davranış azaltıldığında ya da yok edildiğinde sıkıntı hissetmeyi, davranış sebebiyle farklı etkinlikleri devre dışı bırakmayı ifade etmektedir (Andreassen vd., 2015; Jianguo, 2020).

2.5.4. Çevrimiçi Kumar Bağımlılığı

Kumar, daha değerli bir şey edinme ümidiyle kıymetli bir şeyi riske etmek olarak tanımlanabilmektedir. Kimi insanlar bağımlılık meydana gelmeden keyif amacıyla kumar oynamakta ve oyun faaliyetlerinden hiçbir biçimde olumsuz etkilenmemektedir. Kimi insanlar ise kumar oynama hususunda artış gösteren istekleriyle meydana gelen kumarla alakalı bazı problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu problemler borç, işte zorlanmalar, ilişkiye dayalı ve yasal yaptırımlardan doğan problemleri kapsamaktadır (Davis, 2001).

Çevrimiçi kumar bağımlılığı, internet üzerinden erişilebilen kumar oyunlarına karşı gelişen bir kontrol kaybı durumunu ifade eder. Bu bağımlılık, kumarın hızlı ve sürekli doğası, ödül sisteminin etkisi, erişim kolaylığı, sosyal medyanın etkisi, finansal sorunlar ve borçlanma gibi faktörlerle şekillenir Gainsbury, 2015). Kumar oyunlarının anında sonuçları ve belirsiz ödüller, beyinde dopamin salınımını artırarak keyif duygularını tetikler ve tekrar oynama eğilimini besler. Çevrimiçi kumar bağımlılığı, bireylerin maddi kaynaklarını tüketmelerine, borçlanmalarına ve psikolojik sağlık sorunlarına yol açabilir. Bu durumun anlaşılması, bağımlılıkla mücadele stratejilerinin geliştirilmesi ve bireylerin desteklenmesi için önemlidir (Chóliz, 2016).

Aynı online sohbet ve oyun bağımlılıklarındaki gibi kumar eğilimi gösteren kişiler de gerçek yaşamda gerçekleştiremeyeceklerine inandıkları için şahsiyetlerinin belli bir tarafını online olarak doyurmak isteyebilmektedir. Risk alma ve bir adrenalin patlaması kişileri kumar oynamaları yönünde bağımlılıklara iten kuvvetli güdülerdir. İnternette kumarla alakalı farklı bir unsur da aile eğlencesinin değişime uğrayan yapısıdır. Ev eğlence mekanizmalarının artış göstermesi ve gelişmesi, pek çok ailenin boş vakit faaliyetlerinin biçiminin değişmesine neden olmaktadır (Griffiths ve Parke, 2002). Ek olarak psikolojik kırılganlığa sahip kimi insanların kumar problemleri geliştirmesi olanaklıdır (Brooks vd., 2020).

2.5.5. Çevrimiçi Seks Bağımlılığı

Çevrimiçi seks bağımlılığı, bireylerin internet üzerinde cinsel içerikli materyallere veya çevrimiçi cinsel etkileşimlere aşırı derecede düşkün hale gelmelerini ve bu davranışın hayatlarını olumsuz etkileyecek düzeyde kontrol dışı hale gelmesini ifade eder. Bu bağımlılık, çeşitli faktörlerle ilişkilidir ve psikolojik, sosyal ve nörobiyolojik boyutları içerir. Çevrimiçi seks bağımlılığının temelinde, internetin sağladığı anonimlik ve sürekli erişim imkanı gibi faktörler yer alır. Çeşitli cinsel içerikli siteler, çevrimiçi sohbet odaları, video platformları ve diğer platformlar, bireyleri bu tür içeriklere yönlendirir. Bu ortamlarda sunulan çeşitli uyarıcılara karşı gelişen dürtüsellik, bireyleri sürekli olarak bu içeriklere yönelmeye itebilir (Griffiths, 2012). Daha geniş kapsamda, yalnızca materyal izlemekle sınırlı kalmayıp eş zamanlı olarak internet üzerinde cinsel iletişime geçmeyi, online seks mağazalarından ürün satın almayı, cinsel hususlar konusunda bilgi edinmeyi, online seks hizmetleri kullanmayı ve cinsel etkinlik sağlayacağı kişilerle internet temelli iletişim sağlamayı içermektedir (Dhuffar ve Griffiths, 2015).

Çevrimiçi seks bağımlılığında, bireyler genellikle gerçek hayattaki cinsel ilişkilerden uzaklaşabilirler. Bu durum, sosyal izolasyona, ilişkilerde sorunlara ve duygusal zorluklara yol

açabilir. Ayrıca, bağımlı bireyler zamanlarını çevrimiçi cinsel içeriklere odaklanarak geçirirler, bu da iş veya sosyal sorumluluklara ayırabilecekleri süreyi kısıtlayabilir. Çevrimiçi seks bağımlılığı, bireylerin kendi cinsellikleriyle ve bedenleriyle ilişki kurmalarını zorlaştırabilir. Aşırı maruz kalma, bireylerin gerçek yaşamda tatmin edici bir cinsel yaşam kurmalarını engelleyebilir. Ayrıca, bu bağımlılık genellikle utanç, suçluluk ve düşük özgüven gibi duygusal zorluklarla ilişkilidir (Young, 2008).

İnternet bağımlılık meydana getiren saplantılı ya da kompülsif davranışların kolay bir şekilde odağında yer alabileceği için online seks bağımlısı veya takipçisi konumunda olan bir birey için, kullanıcılar ya da alıcılar bakımından oldukça tehlikeli bir mecra olabilmektedir (Griffiths, 2000). Online seks davranışlarının, bağımlılık yaratıcı davranışlara dönüşmesinin sebepleri olarak izolasyon, fantezi, anonim olma ve minimum maliyet sayılabilmektedir. Ayrıca çoğunlukla online seks bağımlısı kişiler gerçek yaşamda yüz yüze etkileşim kuramadığı için bağımlılıkla alakalı davranışlarını haklı göstermeye ya da zararlarıyla ilgili algıyı minimuma indirmeye gayret etmektedirler. Bağımlı kişiler davranışlarını uzlaşmacı ve zararsız bir fantezi olarak tanımlayabilmektedir (Delmonico, 1997).

Siber seks kullanıcılarının çoğunluğundaki bağımlılık bozukluğu denetim bozukluğu ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Ek olarak negatif neticelere karşın davranışı sürdürme, saplantılı olma ya da meşguliyet gibi bağımlılık ölçütlerine de karşılık gelmektedir. Ek olarak bağımlılık yaratan bir cinsel bozukluk yaşanması ihtimali bulunmaktadır. Psikolojik bakımdan kırılganlığı olan kişiler çoğunlukla siteleri ziyaret ettiklerinde internet pornografisi döngüsünde kaybolmakta olduklarını ve internet pornografisini izlemeyi bırakmak istemelerine rağmen canlı sohbetlere mühim seviyede para harcadıklarını belirtmektedirler. Bu bakımdan online seks bağımlılığının azaltılması ve engellenmesi yönünde gayret etmek önem taşımaktadır. Online seks bağımlılığıyla ilgili farmakolojik tedavilerin ve psikoterapik bakış açılarının pozitif neticeler verdiği tespit edilmiştir (Dhuffar ve Griffiths, 2015).

2.5.6. Aşırı Bilgi Yüklemesi

İnternet kullanımı çerçevesinde aşırı bilgi yüklemesi kavramı ilk kez Young ve arkadaşları (1999) tarafından kullanılmıştır. Kavram aynı zamanda aşırı bilgi yüklemesi bağımlılığı olarak da bilinmektedir. İnternet üzerindeki bilgilerin fazlalığı, webde gezinmek ya da veri tabanlarının aranmasıyla alakalı yeni bir kompülsif davranış meydana getirmektedir. Bağımlı kişiler veri aramak ve düzenleme amacıyla daha çok vakit geçirmektedirler. Obsesif kompülsif bir yönelim ve iş etkinliğinin düşmesi buna benzer bağımlılıklar ile ilgilidir. Ek

olarak aşırı bilgi yüklemesi, stres ve endişe gibi fonksiyonel olmayan hallere neden olabilmektedir ya da bireyin karar kalitesinin azalmasına etki edebilmektedir (Akt. Eppler ve Mengis, 2008).

Aşırı bilgi yüklemesi, bireylerin sürekli olarak yeni bilgiler arayışında olmaları ve bu bilgileri tüketmeleri sonucunda ortaya çıkan bir durumu ifade eder. Bu bağımlılık türü, internetin geniş bilgi kaynaklarına anında erişim sağlamasıyla daha belirgin hale gelmiştir. Aşırı bilgi yüklemesi, bireyin sürekli olarak yeni içerikleri takip etme, makaleleri okuma, video izleme veya sosyal medya üzerinden bilgileri sürekli kontrol etme eğiliminde olmasıyla kendini gösterir. Bu bağımlılık, bireyin güncel kalmak, her konuda bilgi sahibi olmak veya başkalarıyla konuşmalarda konuştukları konular hakkında daha fazla şey bilmek istemesinden kaynaklanabilir. Ancak, sürekli bilgi tüketimi zamanla bir bağımlılığa dönüşebilir ve bireyin günlük yaşamını, işini ve ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Aşırı bilgi yüklemesi, genellikle sürekli öğrenme arzusu, endişe, korku ya da kontrol kaygısı gibi duygusal faktörlerle ilişkilidir. Bu bağımlılık, bireyin sürekli olarak yeni bilgileri kontrol etme ve tüketme ihtiyacını artırarak, zaman yönetimi ve genel yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir (Brooks vd., 2020).

2.6. İnternet Kullanımını Açıklayan Modeller

İnternet kullanımını açıklayan çeşitli modeller, bireylerin interneti nasıl kullandıklarını, bu kullanımın arkasındaki motivasyonları ve etkileyen faktörleri anlamak için geliştirilmiştir.

2.6.1. Davis’in Bilişsel Davranışçı Modeli

Davis'in Bilişsel Davranışçı Modeli, bireylerin bir bilgisayar sistemini kabul etme ve kullanma niyetini açıklamaya yönelik bir teoridir. Model, özellikle teknoloji kabulü ve kullanımı konularında temel bir çerçeve sunar. Model, üç ana bileşen etrafında şekillenir (Davis, 2001):

1. Algılanan Kullanım Kolaylığı (PerceivedEase of Use): Bu faktör, bireyin bir teknolojiyi kullanmanın ne kadar kolay olduğu algısını ifade eder. Kullanıcı, bir sistemi kullanmanın ne kadar çabasız ve sorunsuz olduğunu düşündüğü ölçüde, algılanan kullanım kolaylığı yüksek olacaktır. Bu, teknolojiyle etkileşimin zihinsel ve fiziksel bir çaba gerektirip gerektirmediğiyle ilgilidir.
2. Algılanan Kullanışlılık (PerceivedUsefulness): Bu faktör, bireyin bir teknolojiyi kullanmanın kendisi için ne kadar faydalı olacağına dair algısını içerir. Eğer birey, bir sistem kullanmanın kendi ihtiyaçlarına ve hedeflerine uygun bir şekilde faydalı olacağını

düşünüyorsa, algılanan kullanışlılık yüksek olacaktır. Bu faktör, bireyin bir teknolojiyle elde edeceği faydaya dair değerlendirmesini temsil eder.

3. Algılanan Kontrol (Perceived Control): Bu faktör, bireyin bir teknolojiyi kullanma sürecini kontrol etme yeteneğiyle ilgilidir. Algılanan kontrol, bireyin bir sistemi istediği gibi yönetebilme ve kullanabilme yeteneğiyle ilgili bir ölçüdür. Kullanıcının teknoloji üzerinde kontrol sahibi olma algısı, kabul niyetini etkileyebilir.

Bu üç ana faktör, bireyin bir teknolojiyi kabul etme niyetini belirler. Eğer birey, bir sistemle etkileşimde bulunmanın kolay, faydalı ve kontrol edilebilir olduğunu algılarsa, bu durum teknolojiyi kullanma niyetini artırabilir. Model, bireyin teknoloji kabul sürecini anlamak ve tahmin etmek için yaygın olarak kullanılır. Özellikle kullanıcı deneyimi tasarımı, bilgi sistemleri kabulü ve yeni teknolojilere uyum gibi alanlarda bu modelin kullanımı sıkça görülür (DiNicola, 2004).

2.6.2. Caplan'ın Bilişsel Davranışçı Modeli

Caplan'ın Bilişsel Davranışçı Modeli, bireylerin bilgisayar ve internet kullanımını anlamak için geliştirilmiş bir teoridir. Bu model, özellikle bilgisayar kullanımının sosyal, psikolojik ve bilişsel boyutlarını açıklamaya yönelik bir çerçeve sunar (Caplan, 2002). Caplan'ın modelinin ana unsurları Caplan (2003):

- Bilişsel Motivasyon (CognitiveMotivation): Bu faktör, bireyin bilgisayar ve internet kullanımına yönelik bilişsel motivasyonunu ifade eder. Kullanıcı, bilgisayar ve internetin kendisi için ne kadar önemli ve faydalı olduğunu düşünürse, bilişsel motivasyonu yüksek olacaktır. Bu, teknolojiyi kullanmaya yönelik bireyin düşünsel eğilim ve değerlendirmelerini içerir.
- Bilişsel Etkileşim (CognitiveInteraction): Bu faktör, bireyin bilgisayar ve internet kullanımında karşılaştığı bilişsel etkileşimleri içerir. Kullanıcı, bu teknolojiyle etkileşimde bulunurken yaşadığı bilişsel deneyimlere dayalı olarak, teknoloji kullanımına karşı tutumlarını şekillendirir. Örneğin, bir kullanıcı bir bilgisayar programını kullanırken yaşadığı zorluklar veya başarılar, bilişsel etkileşimi etkileyebilir.
- Teknoloji İmajı (Technology Image): Bu faktör, bireyin bilgisayar ve interneti nasıl algıladığına dair imajını ifade eder. Kullanıcının teknolojiyi olumlu veya olumsuz bir şekilde görmesi, bu imaj üzerinden kullanım niyetini etkileyebilir. Örneğin, bir birey bilgisayarın sosyal bağlamda iletişimi artırdığını düşünüyorsa, teknoloji imajı pozitif olabilir.
- Sosyal Etkileşim (SocialInteraction): Bu faktör, bireyin bilgisayar ve internet

kullanımındaki sosyal etkileşimleri ifade eder. Kullanıcı, teknoloji kullanımıyla sosyal ilişkilerini nasıl etkilediğini değerlendirir. Örneğin, sosyal medya aracılığıyla bağlantı kurma veya çevrimiçi topluluklara katılma gibi etkileşimler, kullanıcının teknoloji kullanımına yönelik tutumlarını etkileyebilir.

Caplan'ın Bilişsel Davranışçı Modeli, bireylerin bilgisayar ve internet kullanımının karmaşıklığını ve çok boyutlu doğasını anlamaya yönelik bir çaba olarak öne çıkar. Bu model, teknoloji kabulü, kullanım motivasyonu ve sosyal etkileşim gibi önemli konuları içerir (Caplan, 2003).

2.7. İnternet Bağımlılığında Tanı Kriterleri

İnternet bağımlılığını incelemek amacıyla sağlam resmi tanı kıstasları bulunmaması nedeniyle araştırmacılar internet bağımlılığını incelemek için patolojik kumar oynama amacıyla geliştirilen kıstasları özümsemektedirler. Bu da metodolojik bir noksanlığa neden olmaktadır. Alan yazın incelendiğinde internet bağımlılığıyla alakalı birçok araştırmacının farklı tanı kıstasları geliştirdiği görülmüştür. Bu çalışmada internet bağımlılığıyla ilgili araştırmacılardan Young (1998b), tanı kriterleri açıklanmıştır.

Young (1996), internet bağımlılığı için tanı ölçütlerini DSM-IV'te bulunan ve internet bağımlılığıyla en yakın özelliğe sahip bozukluk olduğunu ileri sürdüğü patolojik kumar oynama kriterleri üzerinden hareketle meydana getirmiştir. Young tarafından tanımlanan sekiz kriterden beş tanesi ile karşılaşılması halinde birey bağımlı olarak tanımlanmaktadır (Akt. Esen, 2010). Young (1996) tarafından ortaya konan tanı ölçütleri şu şekildedir:

- Young'un (1996) internet bağımlılığı tanı ölçütleri, patolojik kumar oynama bozukluğu kriterlerinden esinlenerek geliştirilmiştir. Bu kriterler, bireylerin internet kullanımındaki aşırı ve kontrolsüz davranışları tanımlamak amacıyla kullanılır. Young'un belirttiği tanı ölçütleri şu şekildedir:
- Tolerans (Tolerance): Bireyin, aynı miktardaki internet kullanımından daha fazlasını elde etmek için giderek artan miktarlarda zaman harcaması.
- Çekim (Craving): Internet kullanımına karşı güçlü bir arzu veya dürtü hissetme durumu.
- Aşırı Kullanım Kontrol Kaybı (Loss of Control): Bireyin, internet kullanımını kontrol etmekte zorlanması veya bu konuda başarısız olması.
- İşlevsellikte Bozulma (ImpairedFunctioning): Bireyin, iş, eğitim, sosyal ilişkiler veya diğer önemli alanlarda aşırı internet kullanımı nedeniyle işlevselliğinde belirgin bir bozulma yaşaması.

- Zamanla İlgili Bozulma (Time Management): Bireyin, aşırı internet kullanımı nedeniyle günlük yaşamındaki zaman yönetimini aksatması veya ihmal etmesi.
- Gizleme (Deception): Bireyin, aşırı internet kullanımını başkalarından gizleme veya bu konuda yalan söyleme eğilimi.
- Kaçınma (Escape): Internet kullanımının, bireyin stresle başa çıkma veya olumsuz duygusal durumları önleme amacıyla kullanılması.
- Başkalarıyla Çatışma (Conflict): Bireyin, aşırı internet kullanımı nedeniyle aile üyeleri, arkadaşlar veya diğer yakın ilişkilerle çatışma yaşaması (Akt. Davis, 2001).

Young (2000), internet bağımlılığı tanımı gerçekleştirirken birçok davranış ve dürtü kontrol bozuklukları paralelinde özelleştirerek beş ana kategoriden bahsetmiştir. Bunlar:

- Young'un (2000) internet bağımlılığı tanımını özelleştirirken belirttiği beş ana kategori şunlardır:
- Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı (Online Gaming Addiction): Bireyin çevrimiçi oyunlara aşırı düzeyde zaman harcayarak bu alana bağımlılık geliştirmesi. Bu durum, gerçek hayattaki aktivitelerden ve sosyal ilişkilerden uzaklaşmaya neden olabilir.
- Sosyal Medya Bağımlılığı (Social Media Addiction): Bireyin sosyal medya platformlarına aşırı düzeyde katılım göstermesi ve bu platformlarda geçirilen sürenin kontrolünü kaybetmesi. Sosyal medya bağımlılığı, sürekli olarak online etkileşim arayışını içerebilir.
- Çevrimiçi Alışveriş Bağımlılığı (Online ShoppingAddiction): Bireyin çevrimiçi alışverişe karşı aşırı düzeyde ilgi göstermesi ve bu aktiviteyi kontrol edememesi durumu. Kişi, ihtiyaçlarından daha fazla ürün satın alabilir ve finansal sorunlarla karşılaşabilir.
- Bilgi Arama Bağımlılığı (Information SeekingAddiction): Bireyin sürekli olarak internet üzerinden bilgi arama ve tarama eğiliminde olması. Bu durum, sürekli olarak yeni bilgilere ulaşma arzusunu içerir ve bireyin bu aktiviteye fazla zaman harcamasıyla karakterizedir.
- Seks ve Cinsellikle İlgili İnternet Bağımlılığı (CybersexandPornographyAddiction): Bireyin internet üzerinden cinsel içerikli materyallere aşırı düzeyde maruz kalması ve bu tür içeriklere karşı kontrolünü kaybetmesi. Bu kategori, çevrimiçi seks, pornografi izleme ve sanal ilişkilere aşırı düşkünlüğü içerir (Akt. Davis, 2001).

2.7.1. İnternet Bağımlılığının Tedavisi

İnternet bağımlılığı birçok psikiyatrik bozuklukla eş zamanlı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla aşırı internet kullanımının gerçek manada ayrı bir bozukluk mu yoksa temelde yatan başka bir psikiyatrik bozukluğun bir emaresi mi olduğu iyi ayrımsanması gereken bir durumdur ve tedavi bu doğrultuda ayarlanması gerekli bir durumdur. Farmakoterapi ve psikoterapi yöntemleri internet bağımlılığının tedavisinde kullanımı yapılan yöntemler arasında yer almaktadır (Arısoy, 2009).

Tanısal yaklaşımdaki gibi tedaviyle ilgili araştırmalar yeterli gelmemektedir. Geniş randomize kontrollü araştırmalar olmamasına rağmen internet bağımlılığı tedavisi hususunda farmakoterapi ve psikoterapi yöntemleri kabul edilmektedir (Cansever, 2009).

İnternet bağımlılığının tedavisinde, genel itibariyle dürtü kontrol bozuklukları tedavisinde de uygulanan farmakoterapi yöntemleri kullanılmaktadır. Ancak bu bağımlılığı tedavi etme konusunda farmakoterapiye ek olarak ya da farmakoterapiden bağımsız bir biçimde psikoterapi yöntemlerinin kullanılması gerekmektedir. Gerçekleştirilen araştırmalara göre bilişsel davranışçı terapi, internet bağımlılığının tedavi edilmesinde uygulanan en etkili tekniklerden bir tanesi olarak ele alınmaktadır. Bilişsel davranışçı terapinin internet bağımlılığı tedavisinde verimli olduğunu kanıtlar nitelikte mühim çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Young, 2007).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EBEVEYN TUTUMU

3.1. Tutum Kavramı

Latince "harekete hazır" anlamında gelen tutum kelimesi günümüzde doğrudan gözlemlemesi mümkün olmayan, davranışlarımızdan öncesinde mevcut ve davranışlarımıza öncü niteliğinde olan bir bütün olarak ele alınmaktadır (Arkonaç, 2005). Kişilerin belirli bir insana, topluluğa, objeye veya vakaya ilişkin olumlu ya da olumsuz bir şekilde düşünce geliştirmesine, davranmasına veya hissetmesine sebebiyet veren hayli yerleşik ve yargısal bir yönelim olarak ifade edilmektedir.

Tutum bir bilim dalı olan sosyal psikolojinin de çalışma alanları içerisinde yer almaktadır. Sosyal psikoloji tutumun, bir kişinin farklı insanlara, görüşlere ve objelere ilişkin değerlendirmeler olarak adlandırılmaktadır. Genel itibariyle tutumlar üç başlıkta ele alınmaktadır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır(Akert vd., 2012).

- Davranışsal Kaynaklı Tutumlar: Bir kişinin bir objeye karşı kendi davranışlarını gözleyerek meydana getirdiği durum, tutumdur (Akert vd., 2012).
- Bilişsel Kaynaklı Tutumlar: Kognitif tutumlar, tutum objesine ilişkin inançları, düşünceleri içeren tepkilerdir. Bu tutum çeşidi objenin olumlu ya da olumsuz taraflarını kısa zaman içerisinde kategorilere ayırmak ve o nesnenin istenip istenmediğine karar verilmesinde rol oynamaktadır (Akert vd., 2012).
- Duygulanım Kaynaklı Tutumlar: Öznel olmayan değerlendirmelerden aşırı zevk duyma ya da zevk duymama gibi değerlendirici hisleri içeren tepkilerdir.

Duygulanımdan doğan tutumlar sorunları mantık dahilinde ele alma şekli ile ilişkilendirilmemektedir. Klasik koşullanma veya edimsel koşullanma vasıtasıyla gerçekleşmektedirler (Akert vd., 2012).

Klasik koşullanma, öğrenme teorileri içinde temel bir kavramdır ve özellikle Rus fizyolog IvanPavlov tarafından geliştirilmiştir. Bu koşullanma türü, iki uyaran arasında bir ilişki kurma sürecini ifade eder. Pavlov, köpekleri üzerinde yaptığı deneylerde, önceden nötr bir uyaranın (örneğin, zil sesi) bir biyolojik tepkiyi (örneğin, salya akışını) tetikleyebileceğini gösterdi. Bu deney, nötr uyaranın, başlangıçta biyolojik tepkiyi tetiklemeyen ancak zamanla bu tepkiyi oluşturan bir durum haline gelebileceğini ortaya koymuştur. Edimsel koşullanma ise, bir davranışın sonuçlarına bağlı olarak öğrenilen bir tür öğrenme sürecidir. Birey, davranışının olumlu sonuçlarını deneyimlediğinde bu davranışı devam ettirme eğilimindedir, ancak olumsuz

sonuçlarla karşılaştığında bu davranıştan kaçınma eğilimindedir. B.F. Skinner tarafından öne sürülen bu kavram, davranışçı psikolojinin temel taşlarından birini oluşturur ve çevresel etkileşimlerin bireyin davranışlarını şekillendirmedeki rolünü vurgular (Akert vd., 2012).

3.2. Anne Baba Tutumu ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

Türkiye'de gerçekleştirilen bir araştırmada ebeveyn tutum ve davranışlarıyla ilgili otuz dört yayınlanmış derleme bulunduğu ifade edilmiştir. Bu yayınlarda, ebeveyn ya da bakım verenlerin sahip olduğu tutum ve davranışların, çocuklarda meydana gelen etkileri ele alınmıştır. Ebeveyn veya bakım sağlayanların tutum ve davranışlarında rastlanan baskı unsuru, gereğinden fazla disiplin ve korumacılık davranışları çocuklar üzerinde negatif etki meydana getirmekte ve demokratik, onaylayıcı tutum ve davranışlar ise pozitif etkiler oluşturmaktadır (Gladding, 2011).

Ailede yalnızca annenin çocuğunu büyütme tutumu değil, babanın tutumu da önem taşımaktadır. Fakat Türk toplum yapısı incelendiğinde çocuğun bakımıyla genellikle annenin ilgilendiği gözlemlenmektedir. Bu sebeple annenin çocuğu ile geçirdiği vakit ve sağladığı iletişim babaya göre daha fazladır (Düzgün, 2010).

Çocuk büyütme tutumları kültürel bazda değişiklik gösterebileceği gibi belli bir kültürde zamanın değişmesiyle ve ailedeki gelişmişlik durumuna göre de değişiklik gösterebilmektedir. Kimi hallerde benzer toplumlarda zaman içerisinde yaşanan değişmeler, içerisinde oldukları dönemin sosyal ve sosyo-ekonomik durumuna uyumlanmaya gayret etmek kimi zaman ailelerin farklı gereksinimleri olmasına ve ailenin hayatına farklı sorumlulukların ilave olmasına, bu nedenle aile içi ilişkilerde ve rollerde meydana gelen değişmelere sebebiyet verebilmektedir. Aileler arasında gözlemlenen farklılıklar, kişisel ve yaşamsal şartların benzememesinden kaynaklanmaktadır (Gladding, 2011).

Ülkemiz dışında gerçekleştirilen araştırmalarda, çocuğun yetiştirilmesi tutumlarıyla alakalı olarak genellikle kültürün çocukların yetiştirilmesi tutumlarına olan etkisi araştırılmıştır (Chiu, 1987). Gerçekleştirilen bazı araştırmalar anne ve çocuğun sosyodemografik niteliklerin anne tutumları üzerindeki etkisini ele almıştır (Dekovic ve Gerris, 1992). Buna ek olarak ülkemizde yapılan bazı araştırmaların çoğunluğunda annenin çocuğunu yetiştirme tutumlarına etki edebileceği ihtimali olan sosyodemografik nitelikler, annenin eğitim durumu ve ebeveynlerin nasıl yetiştirildiği gibi tesirler de ele alınmıştır (Ayyıldız, 2005). Bu çalışmaların neticeleri ise çelişkiler yaratmaktadır.

Anne-baba tutumları, çocukların genel gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olan ve psikoloji literatüründe sıkça ele alınan bir konudur. Bağlanma teorisi, John Bowlby tarafından geliştirilen bir çerçeve olup, çocukların ebeveynleriyle kurdukları güvenli bağlanmanın duygusal ve sosyal gelişimlerini etkilediğini vurgular. Bu teori, çocuğun dünyayı keşfetme ve sağlıklı ilişkiler kurma yeteneklerine şekil veren temel bir bağlam sunar (Düzgün, 2010).

Diana Baumrind'in ortaya koyduğu dört temel anne-baba tutumu (otoriter, demokratik, ilgisiz, mükemmeliyetçi), ebeveyn davranışlarının genel kategorizasyonunu sunar. Örneğin, demokratik ebeveynlik, çocuklarla iletişimi ve işbirliğini vurgularken, otoriter ebeveynlikte kontrol ve disiplin öne çıkar. Bu tutumların, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine olan etkileri önemli bir araştırma alanını oluşturur (Akgül, 2007).

Sosyal öğrenme kuramı, Albert Bandura'nın teorik çerçevesi altında, çocukların çevrelerinde gözlemledikleri ve deneyimledikleri davranışları taklit ettiğini öne sürer. Bu yaklaşım, ebeveynlerin model davranışları ile çocukların kendi davranışlarını şekillendirmesi arasındaki ilişkiyi vurgular. Erik Erikson'unpsikososyal gelişim teorisi, bireyin yaşam boyunca karşılaştığı gelişim görevlerini inceleyerek, ebeveynlerin çocuklara bu görevlerle baş etmelerinde nasıl destek olabilecekleri konusuna odaklanır. Bu teori, güven-düşmanlık evresindeki çocukların, ebeveyn tutumlarının güvenli bir ilişki kurma üzerindeki etkilerini vurgular (Caplan, 2002).

Bu teorik çerçeveler, anne-baba tutumlarının çocuk gelişimi üzerindeki karmaşık etkileşimleri anlamak için önemli bir temel sağlar. Bireylerin gelişim süreçlerindeki farklı evrelerde, ebeveynlerin tutumlarının nasıl şekillenmesi gerektiğine dair bu teorik yaklaşımlar, ebeveynlere rehberlik sağlar ve çocukların sağlıklı bir gelişim süreci geçirmelerine katkıda bulunabilir (Gönül, 2002).

3.3. Algılanan Anne-Baba Tutumları

Algılanan anne-baba tutumları, bireyin ebeveynleriyle kurduğu ilişkilerde algıladığı ebeveyn davranışlarını ifade eder. Bu algılar, bireyin duygusal ve psikolojik gelişimini etkileyebilir (İnanç vd., 2009; Gönül, 2002). Algılanan anne-baba tutumları üzerine yapılan araştırmalar genellikle DianeBaumrind, Mary Ainsworth ve John Bowlby gibi önemli psikologların çalışmalarına dayanmaktadır.

- Diane Baumrind ve Anne-Baba Tutumları: DianeBaumrind, otoriter, demokratik (veya otoritatif) ve ilgisiz anne-baba tutumları olmak üzere üç temel ebeveynlik tarzını

tanımlamıştır. Çocuklar, bu tutumları algıladıkları şekilde, özellikle otoriter tutumu algılayan çocuklarda disiplin ve bağımsızlık arasında bir çatışma yaşayabilirler.

- Mary Ainsworth ve Bağlanma Teorisi: Mary Ainsworth'un bağlanma teorisi, çocukların anne-babalarıyla olan ilişkilerini güvenli, kaygılı-ambivalant, kaçınan veya kaygılı-kaçınan bağlanma şekilleriyle açıklar. Bu bağlanma stilleri, çocukların ebeveynleriyle algıladıkları tutumlar ve ebeveyn-çocuk etkileşimleri ile şekillenir.
- John Bowlby ve Bağlanma Teorisi: John Bowlby, bağlanma teorisini geliştirerek çocukların anne-babalarıyla kurdukları güvenli bağlanmanın, duygusal ve sosyal gelişimleri üzerinde kritik bir rol oynadığını savunur. Çocuklar, ebeveynlerinin duygusal desteğini algıladıkları ölçüde, içsel güvenlik ve bağlanma geliştirirler.
- Roland Miller ve Algılanan Kontrol: Algılanan kontrol, ebeveynlerin çocuklarını yönlendirme ve kontrol etme derecesiyle ilgilidir. Algılanan kontrol, çocuğun çevresine uyum sağlama, sorumluluk alma ve öz-düzenleme becerilerini etkileyebilir.

Algılanan anne-baba tutumları, bireyin duygusal refahını, özsaygısını ve sosyal becerilerini etkileyebilir. Algılanan tutumlar, bireyin kendini değerlendirmesi, ilişkiler kurması ve genel yaşam doyumu üzerinde etkilidir. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde algılanan anne-baba tutumları, bireyin yetişkinlik dönemindeki davranışlarını ve ilişkilerini şekillendirebilmektedir (Cansever, 2009).

3.3.1. Aile İçi İlişkilerde Görülen Farklı Anne-Baba Tutumları

Aile içerisinde çocukların gözlediği bütün davranışlar ilerde sergileyeceği her davranışın temelini oluşturmaktadır. Bakım veren kişilerin çocuk karşısında sergilediği tutumlar, çocuğun şahsiyet gelişimi üzerinde önemli bir rol sahibidir. Çocuğun psiko-sosyal bakımdan yeterli olması ebeveyn tutumu ile direkt olarak bağlantılıdır (Candemir, 2000). Bu kapsamda, çocuk gelişim sürecinde iken pozitif ya da negatif hayat tecrübelerine maruz kalması, yer aldığı sosyal çevreye karşı depresif ve özgüveni yerinde bir kişi olarak büyütülmesi konusunda büyük bir unsurdur. Çocuklar ebeveynlerini rol model belirlemekte ve bu sebeple yetişme sürecinde ebeveynleriyle özdeşim sağlayan çocuklar, şahsiyetlerini ve karakterlerini ebeveynlerinden aldıkları model ile temele dayandırmaktadır. Anne-babaları ile özdeşim sağlayan çocuklar onlarla aynı tutum içerisinde olmaktadır. Bu tutum, çocuğun yaşamına bütünüyle etki etmektedir. Anne-babaların çocuklarına gösterdikleri tutumlar, çocuğun kendisiyle refah içerisinde bir kişiliğe sahip olmasında en mühim unsurlardan bir tanesidir. Aksi durumda ise kendisiyle barışık olmayan, toplum bakımından sorunları olan kişilerde artış yaşanacaktır (Düzgün, 2010).

3.3.1.1. Aşırı Koruyucu Anne -Baba Tutumu

Bu ebeveynler çoğunlukla çocuklarını aşırı seviyede yüksek denetimli ortamlarda yetiştirerek, tabiri caizse el bebek gül bebek büyütmektedirler. Örnek vermek gerekirse, çocuk okula giderken giymek istediği giyeceği veya okul çantasını hazırlaması gibi alması gereken sorumlulukları anne ya da baba çocuğa herhangi bir yönlendirme yapmadan kendisi üstlenmektedir ve çocuğun bu bakımdan beceri geliştirmesine bilinçsiz bir şekilde engel olmaktadırlar (Güvenir, 2005). Ayrıca beraber aşırı korumacı tavır içerisinde olan ebeveynler yoğun endişe yaşayan ve devamlı çocuklarının başına kötü bir olay gelecek kaygısıyla hareket eden ebeveynlerdir. Bu nedenle anne-babaların yaşadığı bu yoğun kaygılar çocukların psiko sosyal ve akademik başarısına negatif etki etmektedir.

Aşırı koruyucu anne-baba tutumu, ebeveynlerin çocuklarını potansiyel tehlikelerden, hayal kırıklıklarından ve zorluklardan aşırı derecede korumaya yönelik bir yaklaşımı ifade eder. Bu tutumda, ebeveynler genellikle çocuklarının yaşamlarını sürekli olarak denetler ve kontrol altında tutarlar. Çocuklar, genellikle kendi kararlarını almak ve kendi deneyimlerini yaşamak konusunda sınırlı özgürlüğe sahip olabilirler. Aşırı koruyucu ebeveynler genellikle çocuklarının hayatlarını düzenlemeye çalışırken, bu durum çocuklarda bağımsız düşünce eksikliği, risk alamama ve sosyal beceri geliştirmekte zorlanma gibi olumsuz etkilere yol açabilir. Bu tutum, çocukların kendi güçlükleriyle baş etme becerilerini geliştirmelerini engelleyebilir ve onları dış dünyaya karşı savunmasız hale getirebilir (Düzgün, 2010). Yetişkinliklerinde kendilerini kuvvetsiz mühim işleri başaramayacak kişiler olarak görmektedirler. Bu çocukların bireysel gelişimleri ele alındığında çoğunlukla yenilgiyi kabul etmiş bir ruh hali olmaktadır. Öğrenilmiş çaresizlik durumu bu çocukların net nitelikleri durumuna gelmiştir (Baumrind, 1991).

3.3.1.2. Otoriter Anne-Baba Tutumu

Çocuğu, kendi sahip oldukları ideal ve hedefleri doğrultusunda yetiştirme bakış açısına sahip ebeveynler genellikle çocukları karşısında katı, otoriter bir tutum gösteren davranışlar sergilemektedir. Bu ebeveyn profili, herhangi bir durum olduğu zaman çocuğun o sorunlu davranışını sona erdirmek için sıklıkla cezaya başvurmaktadır. Bu ailelerde çocuğa tanınan haklar çoğunlukla minimum seviyededir (Düzgün, 2010). Otoriter anne-baba tutumu, ebeveynlerin baskıcı, otoriter ve disiplin odaklı bir yaklaşım benimsemelerini ifade eder. Bu tutumda, ebeveynler genellikle sıkı kurallar ve beklentiler belirlerler, ancak çocuklarına bu kuralları sorgulama veya katılım hakkı tanımazlar. Otoriter ebeveynler genellikle emir ve yasaklarla dolu bir iletişim tarzını tercih ederler. Bu tutum, çocuklarda itaatsizlik korkusuyla

disiplin sağlayabilir, ancak aynı zamanda çocuklarda düşük özsaygı ve bağımsız düşünce eksikliği gibi olumsuz sonuçlara neden olabilir. Otoriter anne-baba tutumu, ebeveynlerin çocuklar üzerinde kontrolü elde tutma isteğiyle karakterizedir ve bu, çocukların duygusal gelişimini ve özgüvenlerini etkileyebilir, aynı zamanda iletişim ve problem çözme becerilerinde de zorluklar yaratabilir (Güvenir, 2005).

Otoriter ebeveyn tutumunda, anne-babalar özümsedikleri kriterler doğrultusunda çocuklarının davranışlarını belirlemekte, kontrol etme ve değerlendirme çabası içerisinde olmaktadırlar (Baumrind, 1991). Bu ebeveynler çocuklarının kendileri gibi davranmasını beklemektedir ve tersi durumda onlara ceza vermektedir. Bu modelde çocuklarının gelişim dönemi, gereksinimleri ve şahsi nitelikleri dikkate alınmamaktadır (Cansever, 2009). Bu tutumu özümseyen ebeveynler çoğunlukla çocuklarıyla tartışma içerisinde olarak çocuklarında yüksek seviyede endişe meydana gelmesine, farklı kişilerle başarısız sosyal ilişkiler edinmelerine, sosyal bakımdan pek çok bakımdan gelişememiş çocuk modelinin yetişmesine sebebiyet vermektedirler.

3.3.1.3. İlgisiz ve Kayıtsız Anne-Baba Tutumu

Bu tutumdaki anne-babalar çocuklarının talep ettikleri hiçbir şeye kısıtlama veya denetim getirmemektedir. İlgisiz ebeveynler çocuklarını ihmal etmektedir. Çocuklarının ilgi talebi karşılığında kayıtsız kalmaktadırlar. Bununla karşılaşan çocuklar ise saldıran ve agresif bir davranış modeli edinmektedir. Sevgisiz ortamlarda yetişen çocuklar çoğunlukla etraflarından bir şey talep etmektedir; biraz şefkat ve ilgi. Fakat şefkat ve ilginin sağlanmadığı ortamda yetişen çocuklar çevresinden alamadıkları ilgiyi ilerleyen dönemlerde dışarda arama eğilimi göstermektedir. Çocuk zamanla ailesinden soyutlanmakta ve ebeveynlerinin ona gereksinim duyduğu zamanlarda da çocuk ebeveynlerine ilgisiz yaklaşmaktadır (Düzgün, 2010).

Çoğunlukla bu aile türünde aile içi iletişim bozuklukları gözlenmektedir. Aile içerisinde anne ya da babadan bir tanesinin çocuk karşısında ilgisiz ve kayıtsız olması durumu mevcuttur (Deniz vd., 2005). Çocuk karşısında ilgisiz ve kayıtsız olan bu anne-babalar çocuklarını görmezden gelmek suretiyle yalnız bırakmaktadır ya da dışlamaktadır. Bunun neticesinde çocuğun aidiyet ve güven duygusu zarar görmekte ve çocuk agresif, saldırgan davranışları sergilemektedir (Aydın, 2004). Aidiyet ve güven duygusu gelişmemiş çocuklar, sosyal ortamlara girdiklerinde diğer çocuklara karşı kendini koruma eğilimi içerisinde olmaktadır ve bu eğilimin devamlı olması halinde ise kronik duruma gelen bir endişenin meydana gelmesine sebebiyet verebilmektedir.

3.3.1.4. Dengesiz ve Kararsız Anne-Baba Tutumu

Dengesiz ve kararsız anne-baba tutumu, ebeveynlerin tutumlarında sürekli değişkenlik göstermeleri ve tutarsız bir davranış sergilemelerini ifade eder. Bu ebeveynlik tarzında, çocuklar sürekli olarak belirsizlik ve tutarsızlıkla karşılaşabilirler, çünkü ebeveynlerin davranışları öngörülebilir olmaktan uzak olabilir. Bu durum, çocukların güvenli bir çevre oluşturmakta zorlanmalarına, kuralları anlamakta ve uyum sağlamakta zorluk çekmelerine neden olabilir. Ayrıca, ebeveynlerin sürekli değişen tutumları, çocukların duygusal istikrarsızlık yaşamasına ve duygusal güvenliklerini olumsuz etkilemesine yol açabilir. Dengesiz ve kararsız anne-baba tutumu, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerinde olumsuz etkiler bırakabilir, bu nedenle tutarlılık ve öngörülebilirlik çocuk yetiştirme sürecinde önemli faktörlerdir (Düzgün, 2010).

3.3.1.5. Mükemmeliyetçi Anne-Baba Tutumu

Mükemmeliyetçi anne-baba tutumu, ebeveynlerin yüksek standartlar ve beklentilerle çocuklarına yaklaşımını ifade eder. Bu tutumda, ebeveynler genellikle çocuklarından mükemmel sonuçlar bekler ve başarı odaklı bir atmosfer oluştururlar. Çocuklar, genellikle aşırı talepler ve beklentiler altında büyürler, bu da onlarda yoğun bir rekabet ve başarı baskısı yaratabilir. Mükemmeliyetçi ebeveynler genellikle çocuklarının başarılarını onaylama eğilimindedirler, ancak bu sıkça özsaygı sorunlarına ve stresle baş etme güçlüklerine neden olabilmektedir. Bu tutum, çocuklarda mükemmeliyetçi düşünce kalıplarının gelişimine katkıda bulunabilir ve özgüven eksikliğiyle sonuçlanabilmektedir (Durmuş, 2006).

3.3.1.6. Serbest Anne-Baba Tutumu (Çocuk Merkezci Aile)

Serbest anne-baba tutumu, çocuk merkezli bir yaklaşımı temsil eder ve çocuğun bağımsızlık kazanmasını teşvik eder. Bu tutum, ebeveynlerin çocuklarına duyarlılıkla yaklaşmasını ve onların ihtiyaçlarına saygı göstermesini içerir. Ebeveynler, çocukların kendi dünyalarını keşfetmelerine ve kendi kararlarını almalarına olanak tanır. Bu tutumun temel hedefi, çocuklara kendi öz kimliklerini geliştirmeleri için güvenli bir ortam sunmaktır. Serbest anne-baba tutumu, çocuklara duygusal özgürlük sağlar ve onları özgün bireyler olarak yetişmelerine olanak tanır. Bu yaklaşım, çocukların özsaygılarını güçlendirirken, sorumluluk alabilme ve başkalarıyla etkileşimde bulunma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur (Durmuş, 2006).

3.3.1.7. Kabul Edici, Güven Verici ve Demokratik Anne -Baba Tutumu

Kabul edici bir anne-baba tutumu, çocukların oldukları gibi kabul edildikleri bir ortam sağlar. Ebeveynler, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarına duyarlılık gösterir ve sevgi dolu bir ortam sunarlar. Bu tutum, çocukların kendilerini değerli hissetmelerine ve duygusal güvenliklerini geliştirmelerine katkı sağlar. Güven verici bir tutum, çocuklara dünyayı keşfetme özgürlüğü tanır ve onlara güven duygusu aşılar. Ebeveynler, çocukların ihtiyaçlarını karşılayarak, duygusal güvenliği sağlarlar. Bu, çocukların ilişkilerde güvenli ve bağlı olmalarına yardımcı olur. Demokratik bir anne-baba tutumu, çocuklarına karşı adil ve katılımcı bir yaklaşım sergiler. Ebeveynler, çocukların karar alma süreçlerine katılmasına olanak tanır ve onların düşünce ve duygularına saygı gösterir (Esen, 2007). Bu tutum, çocukların bağımsız düşünce ve sorumluluk geliştirmelerini teşvik eder. Bu üçlü tutum, çocuk gelişiminde olumlu etkiler yaratabilir. Duygusal gelişimlerini desteklerken, sosyal beceriler kazanmalarına ve özsaygılarını güçlendirmelerine yardımcı olabilir. Ayrıca, çocukların öğrenmeye odaklanmalarını ve başarı elde etmelerini teşvik edebilir. Ancak her çocuk farklıdır, bu nedenle ebeveynlik tarzları çocuğun bireysel ihtiyaçlarına uygun şekilde adapte edilmelidir (Durmuş, 2006).

3.4. Anne Baba Tutumlarına İlişkin Öne Çıkan Modeller

3.4.1. Davranışçı Model

Davranışçı kuram ele alındığında bu kuramı savunan araştırmacılar, ebeveyn tutumlarında gözlemlenen davranış çeşitliliğinin, davranışın tutumdan daha önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu düşünce tarzından ötürü bu modelin ebeveynlerin davranış biçimleri doğrultusunda sınıflandırma yaptığı gözlemlenmektedir. Davranışç*ı modele destek veren araştırmacılar, yakın çevreden sağlana pekiştirecin çocuğun gelişim sürecine nasıl etki ettiğine bakarak, çocukta meydana gelen kişisel farklılıkların, onun gelişim sürecinde iken yakın çevresinden etki görerek onların sergilediği farklılıkları özümseyerek meydana geldiğini belirtmişlerdir (Esen, 2007).

3.4.2. Psikodinamik Model

Bu model, Freud’un görüşlerini referans alarak ebeveyn tutumlarını psikodinamik kuram kapsamında açıklamaktadır. Freud insan kişiliği açıklaması yaparken id, ego, süperego kavramları kapsamında açıklama yapmaktadır ve kişiliğin bu üç farklı dinamik unsurda bir araya geldiğini öne sürmektedir. Psikodinamik model, psikodinamik kuram temelinde çocuk gelişimini anlamaya yönelik bir yaklaşımı ifade eder. Bu model, özellikle Sigmund Freud'un

çalışmalarına dayanmaktadır. Freud, kişiliğin farklı yapıları, içsel güçler ve psikoseksüel gelişim üzerine odaklanarak bir çocuğun kişiliğinin ve davranışlarının nasıl şekillendiğini anlamaya çalışmıştır. Psikodinamik model içinde, ebeveyn tutumları çocuğun psikoseksüel gelişimi üzerinde belirleyici bir rol oynar. Freud'un psikoseksüel evre teorisi, çocuğun cinsel enerjiyi farklı vücut bölgelerine yönlendirdiği evrelerden oluşur. Bu evreler şunlardır: oral, anal, falik, latent ve genital. Ebeveyn tutumları, çocuğun bu evreleri başarıyla geçip geçmediğini etkileyebilir (Esen, 2007).

3.4.3. Baumrind'in Sınıflaması

Baumrind (1967), ebeveyn tutumları konusundaki gruplandırmayı sağlarken araştırmasına okul öncesi çocuklar ile alakalı yaptığı ev ortamı gözlem ve laboratuvar çalışmalarıyla ebeveyn-çocuk arasında bulunan ilişkileri gözlemlemek suretiyle ele almaya gayret etmiştir. Bu araştırma neticesinde ebeveyn tutumu doğrultusunda 4 boyut belirlenmiştir.

Diana Baumrind, çocuk yetiştirme tarzlarını inceleyen ve dört temel ana-baba tutumunu sınıflandıran bir araştırmacıdır. Baumrind'in sınıflandırması, ebeveynlerin çocuklarına karşı takındığı tutumları belirli bir çerçeve içinde anlamamıza yardımcı olur. Baumrind'in sınıflandırması şu dört ana-baba tutumunu içerir:

Otoriter (Authoritarian):

- Özellikleri: Otoriter ebeveynler genellikle disiplini vurgularlar. Kurallar ve beklentiler konusunda net bir yapıları vardır. Çocuklarına karşı yüksek düzeyde kontrol ve düzen sağlamaya çalışırlar.
- Etkileri: Bu tarz genellikle itaatkar çocuklar yetiştirme eğilimindedir, ancak düşük özsaygıya sahip olabilirler. Çocuklar, yetişkinlikte bağımsız düşünme ve karar verme konusunda zorluk yaşayabilirler.

Demokratik veya Bağlantılı (Authoritative):

- Özellikleri: Demokratik ebeveynler, hem sıcak hem de disiplinli bir ortam sağlamaya çalışırlar. Kurallar konusunda net olmakla birlikte, çocuklarına karşı duyarlılık ve anlayış gösterirler. İletişim kanalları açıktır.
- Etkileri: Bu tarz, çocuklarda bağımsız düşünce, sosyal beceriler ve özsaygıyı geliştirebilir. Çocuklar, duygusal olarak güvenli bir ortamda büyüme eğilimindedir.

İlgisiz veya İlgisiz (Permissive/Neglectful):

- Özellikleri: İlgisiz ebeveynler, genellikle çocuklarına karşı düşük düzeyde kontrol veya yönlendirme sağlarlar. Kurallar konusunda gevşek olabilirler ve çocuklarının özerkliğini teşvik edebilirler.
- Etkileri: Bu tarz, çocuklarda disiplin eksikliği ve sorumluluk alma konusunda zorluklara neden olabilir. Çocuklar, sınırların belirsiz olduğu bir ortamda yetişirler.

Katı veya İlgili Olmayan (Permissive/Indulgent):

- Özellikleri: Bu ebeveynler, genellikle çocuklarının taleplerine karşı çok fazla esneklik gösterirler. Çocuklarının isteklerini yerine getirme konusunda isteklidirler, ancak disiplin konusunda sınırlar belirlemekte zorlanabilirler.
- Etkileri: Bu tarz, çocuklarda kurallara karşı direnç oluşturabilir ve sınırları test etmeye eğilimli olabilirler(Baumrind, 1991).

3.4.4. Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı

Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Bakış Açısı, çocukların cinsiyet rolleriyle ilgili gelişimini anlamaya yönelik bir model sunar. Bu teori, çocuğun cinsiyet kimliğini ve rolünü şekillendiren faktörleri anlamaya çalışırken, ebeveyn tutumlarını da önemli bir etken olarak ele alır (Cole ve Cole, 2001). İki boyutlu bakış açısına göre, anne-baba tutumları, çocuğun cinsiyet rollerini anlaması ve içselleştirmesi üzerinde etkili olan faktörler arasındadır. İki temel anne-baba tutumu vardır: "Ahlaki Tutumlar" ve "Statü Tutumları."

- Ahlaki Tutumlar (Moral Attitudes): Bu tutum, ebeveynlerin çocuklarına cinsiyet rolleriyle ilgili olarak hangi davranışları onayladığı ve teşvik ettiği konusundaki değerlerini içerir. Örneğin, eğer bir anne-baba, kız çocuklarının duygusal ifadelerini teşvik edip destekliyorsa, bu ahlaki bir tutumun bir yansıması olabilir.
- Statü Tutumları (StatusAttitudes): Bu tutum, ebeveynlerin çocuklarına cinsiyet rolleri bağlamında hangi davranışları toplumsal statü açısından önemsedikleriyle ilgilidir. Örneğin, eğer bir aile erkek çocuklarının liderlik ve bağımsızlık yeteneklerini önemsiyorsa, bu statü tutumunun bir ifadesi olabilir.

Maccoby ve Martin, çocukların cinsiyet rollerini anlamada ebeveyn tutumlarının etkisi üzerine odaklanırken, aynı zamanda toplumun genel normlarının ve değerlerinin de bu süreçte önemli bir rol oynadığını vurgular. Ebeveyn tutumları, çocukların cinsiyet rollerini

içselleştirmelerinde bir araç olarak işlev görür ve çocuğun bu tutumları benimsemesiyle cinsiyet kimliği ve davranışları şekillenir. Bu bağlamda, ahlaki ve statü tutumları, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumların iki önemli boyutunu temsil eder. Bu tutumlar, çocuğun cinsiyet rollerini anlaması ve içselleştirmesi üzerinde etkilidir (Cole ve Cole, 2001).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma niceliksel desenler içinde yer alan ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Tarama araştırmaları "Bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklemler üzerinde yapılan araştırmalar" şeklinde ifade edilebilir (Karasar, 2015).

4.2. Veri Toplama Araçları

4.2.1. Ana-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

1972 yılında Kuzgun tarafından geliştirilmiştir. Demokratik, Otoriter, Koruyucu, Reddedici ve ilgisiz olmak üzere toplamda beş alt ölçeği bulunmaktadır. Yapılan ölçeğin sonucunda 119 tane madde meydana gelmiştir. Faktör analizleri sonucunda 40 maddelik Ana Baba Tutum Ölçeği oluşturulmuştur. Bu ölçekte belirlenen iç tutarlılık Cronbach alfa olarak hesaplanmıştır. Alt ölçekler ise Demokratik için .90, koruyucu için .82, otoriter için ise .79 olarak belirlenmiştir. (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 1999)

4.2.2. Ana-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Young tarafından geliştirilmiş Pawlikowski ve arkadaşları tarafından kısa form haline dönüştürmüştür.20 maddeden oluşup beşli likert (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık) şeklinde tasarlanmıştır. Yapılan çalışmalarından elde edilen sonuçlar ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir.Bu ölçeğin uygulanmasının ardından alınan en yüksek puan internet bağımlılığı seviyesinin de yüksek olduğunu göstermektedir. (Young KS,1998).

4.2.3. Demografik Veriler

Çalışmacı tarafından hazırlanan araştırmaya katılan bireyler hakkında kişisel bilgiler, katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi internete bağlanma süreleri öğrenilmek istenmektedir.

4.3. Verilerin Analizi ve Güvenilirlik

Araştırma kapsamında elde edilen veriler matematik temelli istatistik programı SPSS -22 ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Verilerin analiz edilmesinde demografik verilere ilişkin tanımlayıcı bulgular verilmiş, normallik analizi yapılmış ve elde edilen normal veriler dahilinde

‘normal dağılım’ özelliği gösteren test kriterleri kullanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin arasındaki ilişkinin ortaya konmasında pearson korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Benzer biçimde araştırmanın demografik verileri ile araştırma değişkenleri arasındaki anlamlılığın ortaya konmasında da fark analizlerinden yararlanılmıştır. Tüm değerler .05 anlamlılık ve %95 güven düzeyindedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 5 1 Cinsiyete göre dağılım

Cinsiyet					
		Frequency (Frekans)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerli Yüzde)	Cumulative Percent(Kümülatif Yüzde)
	Erkek	61	40,7	40,7	40,7
	Kadın	89	59,3	59,3	100,0
	Toplam	150	100,0	100,0	

Katılımcıların cinsiyetlerine göre; %59,3(89 Kişi) Kadın, %40,7(61 Kişi) Erkek şeklinde dağılmışlardır.

Tablo *5* 2 Yaşa göre dağılım

Yaş					
		Frequency (Frekans)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerli Yüzde)	Cumulative Percent(Kümülatif Yüzde)
	21 Yaş	31	20,7	20,7	20,7
	22 Yaş	30	20,0	20,0	40,7
	23 Yaş	30	20,0	20,0	60,7
	24 Yaş	28	18,7	18,7	79,3
	25 Yaş	31	20,7	20,7	100,0
	Toplam	150	100,0	100,0	

Katılımcılar yaş durumlarına göre; %20,7(31 Kişi) 21 Yaş, %20,7(31 Kişi)

25 Yaş, %20,0(30 Kişi) 22 Yaş, %20,0(30 Kişi) 23 Yaş, %18,7 (28 Kişi) 24 Yaş şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 5 3 Eğitim durumuna göre dağılım

Eğitim					
		Frequency (Frekans)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerli Yüzde)	Cumulative Percent (Kümülatif Yüzde)
Toplam	Ortaokul	1	,7	,7	,7
	Lise	4	2,7	2,7	3,3
	Üniversite	145	96,7	96,7	100,0
	Toplam	150	100,0	100,0	

Katılımcılar eğitim durumlarına göre; %96,7(145 Kişi) Üniversite, %2,7(4 Kişi) Lise, %0,7(1 Kişi) Ortaokul şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 5 4 Çalışma durumuna göre dağılım

ÇalışmaDurumu					
		Frequency (Frekans)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerli Yüzde)	Cumulative Percent(Kümülatif Yüzde)
	Okuyorum	76	50,7	50,7	50,7
	Çalışıyorum	29	19,3	19,3	70,0
	Hem Okuyorum hem çalışıyorum	30	20,0	20,0	90,0
	Hiçbiri	15	10,0	10,0	100,0
	Toplam	150	100,0	100,0	

Katılımcılar çalışma durumlarına göre; %50,7(76 Kişi) Okuyorum, %20,0(30 Kişi) Hem Okuyorum Hem Çalışıyorum, %19,3(29 Kişi) Çalışıyorum, %10,0(15 Kişi) Hiçbiri şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 5 5 Anne baba birliktelik durumuna göre dağılım

Anne Baba Birliktelik					
		Frequency (Frekans)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerli Yüzde)	Cumulative Percent(Kümülatif Yüzde)
	Evet	133	88,7	88,7	88,7
	Hayır	17	11,3	11,3	100,0
	Toplam	150	100,0	100,0	

Katılımcıların anne-baba birliktelik durumlarına göre; %88,7(133 Kişi) Evet, %11,3(17 Kişi) Hayır şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 5 6 Anne eğitim durumlarına göre dağılım

Anne Eğitim					
		Frequency (Frekans)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerli Yüzde)	Cumulative Percent (Kümülatif Yüzde)
	Okuryazardeğil/Terk	10	6,7	6,7	6,7
	İlkokul	61	40,7	40,7	47,3
	Ortaokul	34	22,7	22,7	70,0
	Lise	26	17,3	17,3	87,3
	Üniversite	19	12,7	12,7	100,0
	Toplam	150	100,0	100,0	

Katılımcıların annelerinin eğitim durumlarına göre; %40,7(61 Kişi) İlkokul, %22,7(34 Kişi) Ortaokul, %17,3(26 Kişi) Lise, %12,7(19 Kişi) Üniversite, %6,7 (10 Kişi) Okuryazar Değil-Terk şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 5 7 Baba eğitim durumlarına göre dağılım

BabaEğitim					
		Frequency (Frekans)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerli Yüzde)	Cumulative Percent (Kümülatif Yüzde)
	Okuryazardeğil/Terk	4	2,7	2,7	2,7
	İlkokul	47	31,3	31,3	34,0
	Ortaokul	27	18,0	18,0	52,0
	Lise	40	26,7	26,7	78,7
	Üniversite	32	21,3	21,3	100,0
	Toplam	150	100,0	100,0	

Katılımcıların babalarının eğitim durumlarına göre; %31,3(47 Kişi) İlkokul, %26,7(40 Kişi) Lise, %21,3(32 Kişi) Üniversite, %18,0(27 Kişi) Ortaokul, %2,7(4 Kişi) Okuryazar değil/Terk şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 5 8 Günlük internet kullanım sürelerine göre dağılım

İnternetSüre					
		Frequency (Frekans)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerli Yüzde)	Cumulative Percent (Kümülatif Yüzde)
	1 Saatten Az	2	1,3	1,3	1,3
	1-2 Saat	4	2,7	2,7	4,0
	2-3 Saat	13	8,7	8,7	12,7
	3-4 Saat	40	26,7	26,7	39,3
	4-5 Saat	91	60,7	60,7	100,0
	Toplam	150	100,0	100,0	

Katılımcıların internet kullanım sürelerine göre; %60,7(91 Kişi) 4-5 Saat, %26,7(40 Kişi) 3-4 Saat, %8,7(13 Kişi) 2-3 Saat, %2,7(4 Kişi) 1-2 Saat, %1,3(2 Kişi) 1saatten az şeklinde dağılmışlardır.

Tablo 5 9 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık analizi

	Cinsiyet	N(Örneklem)	Mean(Ortalama)	T(T testi)	Sig.P(Anlamlılık Olasılık Değeri)
İNTERNET BAĞIMLILIĞI	Erkek	61	4,0607	5,614	**0,000**
	Kadın	89	3,0381		

Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık analizi Bağımsız T-testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde erkek katılımcıların kadınlara göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 5 10 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin yaşlarına göre farklılık analizi

	N (Örneklem)	Mean (Ortalama)	Std. Deviation (Standart Sapma)	F(F Testi Değeri)	Sig.P (Anlamlılık Olasılık Değeri)
21 Yaş*	31	3,3952	1,02765	7,234	**0,000**
22 Yaş**	30	3,5033	1,37596		
23 Yaş*	30	3,0362	,95187		
24 Yaş**	28	4,4054	1,34435		
25 Yaş*	31	3,0097	,85425		
Toplam	150	3,4567	1,21741		

Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin yaşlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin yaşlarına göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Bahsi geçen farklılığın kaynağının

tespitine yönelik gerçekleştirilen post-hoc (Tukey testi) analizine göre 22 yaş ve 24 yaşındaki katılımcıların diğer tüm katılımcılara göre internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 5 11 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin eğitim durumlarına göre farklılık analizi

	N (Örneklem)	Mean(Ortalama)	Std. Deviation	F(F Testi Değeri)	Sig.P(Anlamlılık Olasılık Değeri)
Ortaokul	1	3,8000	.	2,692	0,071
Lise	4	2,0875	,27500		
Üniversite	145	3,4924	1,21564		
Toplam	150	3,4567	1,21741		

Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin eğitim durumlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin eğitim durumlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 5 12 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin çalışma durumlarına göre farklılık analizi

	N(Örneklem)	Mean(Ortalama)	Std. Deviation	F(F Testi Değeri)	Sig.P (Anlamlılık Olasılık Değeri)
Okuyorum	76	3,6283	1,16600	2,866	0,059
Çalışıyorum	29	3,1482	1,18466		
Hem Okuyorum hem çalışıyorum	30	3,6367	1,37965		
Hiçbiri	15	2,8033	,92630		
Toplam	150	3,4567	1,21741		

Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin çalışma durumlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin çalışma durumlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 5 13 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin anne baba birlikteliklerine göre farklılık analizi

	AnneBabaBirlikteliK	N(Örneklem)	Mean(Ortalama)	T(T testi)	Sig.P(AnlamlılıkOlasılık Değeri)
İNTERNET BAĞIMLILIĞI	Evet	133	3,3718	-2,224	**0,037**
	Hayır	17	4,0176		

Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin anne baba birliktelik durumlarına göre farklılık analizi Bağımsız testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde anne babası birlikte olmayan katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin anne babası birlikte olanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 5 14 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılık analizi

	N(Örnekle m)	Mean(Ort alama)	Std. Deviation(Stan dart Sapma)	F(FTesti Değeri)	Sig.P(Anlam lılık Olasılık Değeri)
Okuryazardeğil/Terk	10	3,3000	,88223	1,081	0,368
İlkokul	61	3,6984	1,39044		
Ortaokul	34	3,3426	,87820		
Lise	26	3,1900	1,26079		
Üniversite	19	3,3184	1,20994		
Toplam	150	3,4567	1,21741		

Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin anne eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 5 15 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık analizi

	N(Örnekle m)	Mean(Ort alama)	Std. Deviation(Stan dart Sapma)	F(FTesti Değeri)	Sig.P(Anlam lılık Olasılık Değeri)
Okuryazardeğil/Terk	4	3,7625	,99446	3,217	**0,015**
İlkokul**	47	3,9511	1,40668		
Ortaokul	27	3,2111	,92074		
Lise*	40	3,2231	1,20344		
Üniversite*	32	3,1844	,98852		
Toplam	150	3,4567	1,21741		

Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin baba eğitim düzeylerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Söz konusu farklılığın nedeninin araştırıldığı post-hoc (Tukey testi) analizi sonucunda babası ilkokul mezunu olan katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin lise ve üniversite mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5 16 Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin günlük internette geçirilen süreye göre farklılık analizi

	N(Örnekle m)	Mean(Ortal ama)	Std. Deviation	F(FTesti Değeri)	Sig.P(Anlam lılık Olasılık Değeri)
1 Saatten Az	2	2,6000	,28284	6,419	**0,000**
1-2 Saat	4	2,8500	1,26689		
2-3 Saat*	13	2,5385	,54549		
3-4 Saat**	40	3,0231	,99074		
4-5 Saat**	91	3,8192	1,24895		
Toplam	150	3,4567	1,21741		

Katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin günlük internette geçirilen zamana göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin günlük internette geçirilen zamana göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Söz konusu farklılığın nedeninin araştırıldığı post-hoc (Tukey testi) analizi sonucunda günlük internette 3-4 saat ve 4-5 saat geçiren katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin günlük internette 2-3 saat geçiren katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5 17 Katılımcıların anne baba tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılık analizi

Group Statistics					
	Cinsiyet	N(Örnekle m)	Mean(Ortal ama)	T(T testi)	Sig.P(Anlamlılık Olasılık Değeri)
DEMOKRATİK TUTUM	Erkek	61	3,3377	2,606	**0,010**
	Kadın	89	3,0674		
OTORİTER TUTUM	Erkek	61	3,5672	0,002	0,999
	Kadın	89	3,5670		
KORUYUCU TUTUM	Erkek	61	3,4317	3,331	**0,001**
	Kadın	89	3,0970		
GENEL ANNE BABA TUTUMU	Erkek	61	3,4303	2,452	**0,015**
	Kadın	89	3,2034		

Katılımcıların anne baba tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılık analizi Bağımsız T-testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde erkek katılımcıların anne babalarının demokratik ve koruyucu anne baba tutumlarının kadınlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 5 18 Katılımcıların anne baba tutumlarının yaşlarına göre farklılık analizi

		N(Örneklem)	Mean(Ortalama)	Std. Deviation(Standart Sapma)	F(FTesti Değeri)	Sig.P(Anlamlılık Olasılık Değeri)
DEMOKRATİK TUTUM	21 Yaş*	31	3,0495	,61415	7,419	**0,000**
	22 Yaş**	30	3,1978	,59202		
	23 Yaş*	30	2,8345	,54645		
	24 Yaş**	28	3,6833	,81258		
	25 Yaş*	31	3,1527	,45711		
	Toplam	150	3,1781	,66298		
OTORİTER TUTUM	21 Yaş*	31	3,4387	,61573	3,543	**0,009**
	22 Yaş	30	3,5200	,55857		
	23 Yaş*	30	3,3793	,41350		
	24 Yaş**	28	3,8571	,69731		
	25 Yaş	31	3,6548	,37757		
	Toplam	150	3,5671	,56238		
KORUYUCU TUTUM	21 Yaş*	31	3,1398	,69843	5,057	**0,001**
	22 Yaş*	30	3,2000	,54611		
	23 Yaş*	30	3,0414	,50187		
	24 Yaş**	28	3,6905	,82237		
	25 Yaş*	31	3,1290	,41773		
	Toplam	150	3,2340	,64406		

Katılımcıların anne baba tutumlarının yaşlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde anne baba tutumlarının yaşlarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Söz konusu farklılığın kaynağının tespiti için gerçekleştirilen post-hoc (Tukey testi) analizi neticesinde,

- 22 yaşında ve 24 yaşında olan katılımcıların anne babalarının demokratik anne baba tutumu gösterme düzeylerinin diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde,

- 24 yaşında olan katılımcıların anne babalarının otoriter anne baba tutumlarını gösterme düzeyleri 21 yaşında ve 23 yaşında olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde,

- 24 yaşında olan katılımcıların anne babalarının koruyucu anne baba tutumu gösterme düzeylerinin diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5 19 Katılımcıların anne baba tutumlarının eğitim durumlarına göre farklılık analizi

		N(Örnek lem)	Mean(Or talama)	Std. Deviation(St andart Sapma)	F(FTesti Değeri)	Sig.P (Anlamlılık Olasılık Değeri)
DEMOKRATİK TUTUM	Ortaokul	1	2,0000	.	1,626	0,200
	Lise	4	3,1167	,23333		
	Üniversite	145	3,1880	,66623		
	Toplam	150	3,1781	,66298		
OTORİTER TUTUM	Ortaokul	1	2,8000	.	1,043	0,355
	Lise	4	3,7000	,20000		
	Üniversite	145	3,5687	,56735		
	Toplam	150	3,5671	,56238		
KORUYUCU TUTUM	Ortaokul	1	2,1333	.	1,480	0,231
	Lise	4	3,2500	,23333		
	Üniversite	145	3,2412	,64780		
	Toplam	150	3,2340	,64406		
GENEL ANNE BABA TUTUMU	Ortaokul	1	2,2500	.	1,656	0,195
	Lise	4	3,3125	,12500		
	Üniversite	145	3,3031	,58278		
	Toplam	150	3,2963	,57959		

Katılımcıların anne baba tutumlarının eğitim durumlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde anne baba tutumlarının eğitim durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 5 20 Katılımcıların anne baba tutumlarının çalışma durumlarına göre farklılık analizi

		N(Örneklem)	Mean(Ortalama)	Std. Deviation(Standart Sapma)	F(FTesti Değeri)	Sig.P(Anlamlılık Olasılık Değeri)
DEMOKRATİK TUTUM	Okuyorum	76	3,1035	,59702	2,482	0,063
	Çalışıyorum	29	3,2214	,66988		
	Hem Okuyorum hem çalışıyorum	30	3,4356	,81136		
	Hiçbiri	15	2,9600	,53023		
	Toplam	150	3,1781	,66298		
OTORİTER TUTUM	Okuyorum*	76	3,4355	,51735	5,966	**0,001**
	Çalışıyorum	29	3,6214	,49393		
	Hem Okuyorum hem çalışıyorum**	30	3,9100	,66299		
	Hiçbiri*	15	3,4467	,40154		
	Toplam	150	3,5671	,56238		
KORUYUCU TUTUM	Okuyorum*	76	3,1465	,58879	4,140	**0,008**
	Çalışıyorum	29	3,2262	,53559		
	Hem Okuyorum hem çalışıyorum**	30	3,5756	,79664		
	Hiçbiri*	15	3,0089	,56054		
	Toplam	150	3,2340	,64406		
GENEL ANNE BABA TUTUMU	Okuyorum	76	3,2026	,51705	4,408	**0,005**
	Çalışıyorum	29	3,3232	,51617		
	Hem Okuyorum hem çalışıyorum**	30	3,6067	,72975		
	Hiçbiri*	15	3,1000	,45306		
	Toplam	150	3,2963	,57959		

Katılımcıların anne baba tutumlarının yaşlarına göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde anne baba tutumlarının yaşlarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Söz konusu farklılığın kaynağının tespiti için gerçekleştirilen post-hoc (Tukey testi) analizi neticesinde,

- 22 yaşında ve 24 yaşında olan katılımcıların anne babalarının demokratik anne baba tutumu gösterme düzeylerinin diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde,

- 24 yaşında olan katılımcıların anne babalarının otoriter anne baba tutumlarını gösterme düzeyleri 21 yaşında ve 23 yaşında olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde,

- 24 yaşında olan katılımcıların anne babalarının koruyucu anne baba tutumu gösterme düzeylerinin diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5 21 Katılımcıların anne baba tutumlarının anne baba birliktelik durumlarına göre farklılık analizi

Group Statistics					
	AnneBabaBirlikteli k	N(Örnekl em)	Mean(Ort alama)	T(T testi)	Sig.P(Anlamlıl ıkOlasılık Değeri)
DEMOKRAT İK TUTUM	Evet	133	3,1735	-0,085	0,933
	Hayır	17	3,1843		
OTORİTER TUTUM	Evet	133	3,5832	1,024	0,317
	Hayır	17	3,4529		
KORUYUCU TUTUM	Evet	133	3,2372	0,206	0,839
	Hayır	17	3,2118		
GENEL ANNE BABA TUTUMU	Evet	133	3,2998	0,335	0,740
	Hayır	17	3,2618		

Katılımcıların anne baba tutumlarının anne baba birliktelik durumlarına göre farklılık analizi Bağımsız T- testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde anne baba tutumlarının anne baba birliktelik durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 5 22 Katılımcıların anne baba tutumlarının anne eğitim düzeylerine göre farklılık analizi

		N(Örneklem)	Mean(Ortalama)	Std. Deviation (Standart Sapma)	F(FTesti Değeri)	Sig.P(Anlamlılık Olasılık Değeri)
DEMOKRATİK TUTUM	Okuryazardeğil/ Terk	10	3,3467	,51716	1,422	0,230
	İlkokul	61	3,2973	,77513		
	Ortaokul	34	3,0510	,54755		
	Lise	26	3,0027	,54005		
	Üniversite	19	3,1649	,63377		
	Toplam	150	3,1781	,66298		
OTORİTER TUTUM	Okuryazardeğil/ Terk	10	3,3400	,46952	1,727	0,147
	İlkokul	61	3,6492	,65894		
	Ortaokul	34	3,4324	,49342		
	Lise	26	3,7040	,46501		
	Üniversite	19	3,4842	,43495		
	Toplam	150	3,5671	,56238		
KORUYUCU TUTUM	Okuryazardeğil/ Terk	10	3,0933	,44132	1,051	0,383
	İlkokul	61	3,3617	,74500		
	Ortaokul	34	3,1373	,58740		
	Lise	26	3,1493	,48545		
	Üniversite	19	3,1825	,64782		
	Toplam	150	3,2340	,64406		
GENEL ANNE BABA TUTUMU	Okuryazardeğil/ Terk	10	3,2500	,39423	1,052	0,383
	İlkokul	61	3,4094	,69644		
	Ortaokul	34	3,1787	,49337		
	Lise	26	3,2330	,43034		
	Üniversite	19	3,2513	,54406		
	Toplam	150	3,2963	,57959		

Katılımcıların anne baba tutumlarının anne eğitim durumlarına farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde anne baba tutumlarının anne eğitim durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 5 23 Katılımcıların anne baba tutumlarının baba eğitim düzeylerine göre farklılık analizi

		N(Örneklem)	Mean(Ortalama)	Std. Deviation(Standart Sapma)	F(FTesti Değeri)	Sig.P(Anlamlılık Olasılık Değeri)
DEMOKRATİK TUTUM	Okuryazardeğil/Terk	4	3,0833	,30972	3,782	**0,006**
	İlkokul**	47	3,4128	,79036		
	Ortaokul	27	3,0741	,52145		
	Lise	40	3,2342	,65228		
	Üniversite*	32	2,8646	,46172		
	Total	150	3,1781	,66298		
OTORİTER TUTUM	Okuryazardeğil/Terk	4	3,1000	,73485	1,910	0,112
	İlkokul	47	3,6787	,64772		
	Ortaokul	27	3,5556	,52794		
	Lise	40	3,6179	,48443		
	Üniversite	32	3,4094	,48749		
	Total	150	3,5671	,56238		
	Okuryazardeğil/Terk	4	3,3000	,54840	2,139	0,079
KORUYUCU TUTUM	İlkokul	47	3,4142	,78770		
	Ortaokul	27	3,1630	,57418		
	Lise	40	3,2513	,57805		
	Üniversite	32	3,0000	,48312		
	Total	150	3,2340	,64406		
GENEL ANNE BABA TUTUMU	Okuryazardeğil/Terk	4	3,1688	,49048	2,940	**0,023**
	İlkokul**	47	3,4798	,71166		
	Ortaokul	27	3,2278	,49785		
	Lise	40	3,3365	,51898		
	Üniversite*	32	3,0516	,41211		
	Toplam	150	3,2963	,57959		

Katılımcıların anne baba tutumlarının baba eğitim durumlarına farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde anne baba tutumlarının baba eğitim durumlarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Söz konusu farklılıkların nedeni olan grupların tespiti için gerçekleştirilen post-hoc (Tukey testi) analizi sonucunda babası ilkokul mezunu olan katılımcıların demokratik anne baba tutumu gösterme düzeyleri babası üniversite mezunu olan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5 24 Katılımcıların anne baba tutumlarının günlük internette geçirilen süreye göre farklılık analizi

		N(Örnek lem)	Mean(Or talama)	Std. Deviation(St andart Sapma)	F(FTesti Değeri)	Sig.P(Anla mlılık Olasılık Değeri)
DEMOKRATİK TUTUM	1 Saatten Az	2	2,3000	,80139	2,412	0,052
	1-2 Saat	4	3,2000	,97980		
	2-3 Saat	13	3,0821	,49152		
	3-4 Saat	40	2,9949	,51444		
	4-5 Saat	91	3,2886	,70308		
	Total	150	3,1781	,66298		
OTORİTER TUTUM	1 Saatten Az	2	2,5500	1,20208	2,852	0,055
	1-2 Saat	4	3,1250	,61847		
	2-3 Saat	13	3,6923	,41525		
	3-4 Saat	40	3,5051	,44718		
	4-5 Saat	91	3,6176	,58795		
	Total	150	3,5671	,56238		
KORUYUCU TUTUM	1 Saatten Az*	2	2,1000	,80139	3,256	**0,014**
	1-2 Saat	4	2,8833	,70000		
	2-3 Saat	13	3,0769	,39986		
	3-4 Saat	40	3,1162	,40399		
	4-5 Saat**	91	3,3473	,71544		
	Total	150	3,2340	,64406		
GENEL ANNE BABA TUTUMU	1 Saatten Az	2	2,2875	,90156	2,977	0,059
	1-2 Saat	4	3,0625	,71107		
	2-3 Saat	13	3,2327	,31464		
	3-4 Saat	40	3,1679	,37460		
	4-5 Saat	91	3,3929	,64178		
	Toplam	150	3,2963	,57959		

Katılımcıların anne baba tutumlarının internette geçirilen süreye göre farklılık analizi Tek Yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde anne baba tutumlarının internette geçirilen süreye göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p.

< 0,05). Söz konusu farklılıkların nedeni olan grupların tespiti için gerçekleştirilen post-hoc (Tukey testi) analizi sonucunda internette 4-5 saat zaman geçiren katılımcıların anne babalarının koruyucu anne baba tutumu gösterme düzeylerinin internette 1 saatten az zaman geçiren katılımcılara göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 5 25İnternet bağımlılığı ile anne baba tutumları arasındaki ilişki analizi

		İNTERNET BAĞIMLILIĞI	DEMOKRATİK TUTUM	OTORİTER TUTUM	KORUYUCU TUTUM	GENEL ANNE BABA TUTUMU
İNTERNET BAĞIMLILIĞI	r	1				
	p					
DEMOKRATİK TUTUM	r	,642**	1			
	p	,000				
OTORİTER TUTUM	r	,248**	,631**	1		
	p	,002	,000			
KORUYUCU TUTUM	r	,561**	,869**	,699**	1	
	p	,000	,000	,000		
GENEL ANNE BABA TUTUMU	r	,570**	,944**	,805**	,959**	1
	p	,000	,000	,000	,000	

İnternet bağımlılığı ile anne baba tutumları arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde internet bağımlılığı ile anne baba tutumları arasında korelatif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen ilişkilerin yönleri ve düzeyleri şu şekildedir:

- İnternet bağımlılığı ile demokratik anne baba tutumu arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyli ilişki olduğu (r: 0,642; Sig.p. < 0,05).İnternet bağımlılığı ile koruyucu anne baba tutumu arasında pozitif yönlü ve orta düzeyli ilişki olduğu (r: 0,561; Sig.p. < 0,05).

- İnternet bağımlılığı ile otoriter anne baba tutumu arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyli ilişki olduğu tespit edilmiştir (r: 0,248; Sig.p. < 0,05).

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde genç yetişkinlerde internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmasında elde edilen bulguların ilgili literatür ile tartışılmasına yer verilmiştir. Bu bağlamda bölüm, "korelasyon" ve "fark" analizlerine dair bulguların tartışılması şeklinde sıralanmıştır.

Araştırmada internet bağımlılığı ile demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre katılımcılarda internet bağımlılığı düzeyi arttıkça demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutum düzeyleri de artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik ve farklılık gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. Aksoy ve Koçtürk (2019) tarafından yapılan ve 60 lise son sınıf öğrencisinin katıldığı bir araştırmada ebeveyn tutumlarının internet bağımlılığı üzerindeki etki incelenmiş ve araştırma sonucunda internet bağımlılığı arttıkça koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları artarken, demokratik ebeveyn tutumlarının ise düştüğü bulunmuştur. Benzer biçimde yaşları 11-13 arasında değişen 150 lise öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada da demokratik anne baba tutumu ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (Erdoğan, 2023). Özden Tunca (2021) tarafından yapılan araştırmada da internet bağımlılığı arttıkça otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumlarının da arttığı bildirilmiştir. Bunun yanında Canoğulları ve Güçray (2017) tarafından yapılan ergen bireylerde internet bağımlılık düzeyleri ile psikolojik ihtiyaçları, sosyal kaygıları ve anne baba tutumlarının incelendiği araştırmada ise anne baba tutumları ile internet bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmemiştir. Rusya da 117 ergen birey üzerinde yapılan bir araştırmada internet bağımlılığı düzeyi arttıkça demokratik anne baba tutumu da artarken, otoriter anne baba tutumunun ise düştüğü tespit edilmiştir (Alwaely vd., 2023). Akkurt Nurtan (2019) tarafından yapılan araştırmada internet bağımlılığı düzeyi arttıkça demokratik anne baba tutumun düşerken, koruyucu anne baba tutumu ise attığı bildirilmiştir. Avcı ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan bir araştırmada da internet bağımlılığı düzeyi ile demokratik ve koruyucu anne baba tutumu arasında pozitif, otoriter anne baba tutumu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Chemnad ve arkadaşları (2023) tarafından Mısır da 18-45 yaş aralığındaki 618 birey üzerinde yaptıkları bir araştırmada da internet kullanım sıklığı ile demokratik ve koruyucu ebeveyn tutumu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik gösteren araştırmalara (Çetinkaya, 2019; Karaer ve Akdemir, 2019; Wang, 2022) ve farklılık gösteren araştırmalara (Baturay ve Toker, 2019;

Huang vd., 2021; Lo vd., 2020) rastlanılmıştır. Ulaşılan bulgunun literatür ile farklılık gösterdiği görülmüştür.

Bu tür bir ilişkinin altında yatan nedenlerin anlaşılması, psikososyal ve kültürel dinamiklerin dikkate alınmasını gerektirir. Birincil olarak, internet bağımlılığı, bireylerin duygusal bağlanma ihtiyaçlarını karşılamak için gerçek dünya etkileşimlerinden uzaklaşmalarına neden olabilir. Bu durum, bireylerin, internet üzerinden duygusal tatmin arayışında oldukları sürece, ebeveynlerinden duygusal bağlanma ihtiyaçlarını daha fazla duyarlılıkla ele almalarını beklemelerine yol açabilir. Buna ek olarak, internetin çeşitliliği ve sürekli erişilebilirliği, bireylerin duygusal düzenleme yeteneklerini etkileyebilir, bu da ebeveynlerden daha fazla rehberlik ve destek talep etmelerine yol açabilir. Bu bağlamda, internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki bu ilişkinin nedenleri, bireysel, ailesel ve kültürel düzeydeki dinamiklerin kompleks etkileşimine dayanabilmektedir.

Araştırmada erkek katılımcıların internet bağımlılığı düzeyleri kadın katılımcıların internet bağımlılığı düzeylerinden yüksek bulunmuştur. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik ve farklılık gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. Ülkemizde 538 lise ve ortaokul öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada erkek öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyi kız öğrencilerden yüksek bulunmuştur (Topal vd., 2023). Benzer biçimde Uzun ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan araştırmada da erkek bireylerde internet bağımlılık düzeyi kadın bireylerden yüksek bulunmuştur. Choi ve arkadaşları (2015) tarafından Çin'de öğrenim gören lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada da erkek öğrencilerde internet bağımlık düzeyi kadın öğrencilerden yüksek bulunmuştur. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik gösteren çalışmalara rastlanılmıştır (Bozoğlan ve Demirer, 2016; Karakose vd., 2022; Khatcherian vd., 2022; Siomos vd., 2012). Bunun yanında Küçükkaraca ve Pak (2023) tarafından yapılan araştırmada ise kadın bireylerde internet bağımlılığı düzeyi erkek bireylerden yüksek bulunmuştur. Benzer biçimde 231 lise öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada da kız öğrencilerde internet bağımlılığı düzeyi erkek öğrencilerden yüksek olduğu saptanmıştır (Akay ve Kayılı, 2023). İngiltere de lise öğrencisi 627 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada da kız öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyi erkek öğrencilerden yüksek olduğu tespit edilmiştir (Chemnad vd., 2022). İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusundan farklı olarak kadın bireylerde internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu ortaya koyan araştırmalara rastlanılmıştır (Arıcı Doğan ve Döğer, 2023; Biçer, 2014; Ercengiz ve Şar, 2015). Ulaşılan bulgunun literatür ile farklılık gösterdiği görülmüştür.

Araştırmada tespit edilen erkek katılımcıların internet bağımlılığı düzeyinin, kadın katılımcılarınkine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olması, çeşitli sosyal ve psikolojik faktörlerle ilişkilendirilebilir. Bu cinsiyet farklılığına yönelik potansiyel açıklamalardan biri, toplumsal normlar ve beklentilerdir. Toplumlar genellikle belirli cinsiyetlere ait bireylerden beklenen davranışlar konusunda önyargılara sahip olabilir ve bu, bireylerin interneti nasıl kullanacaklarına dair tercihlerini etkileyebilir. Diğer bir etken, cinsiyet temelli sosyalizasyon süreçleridir. Erkek bireylerin, genç yaşlardan itibaren daha fazla bilgisayar ve internet oyunlarına yönlendirildiği gözlemlenmiştir. Bu süreç, erkek bireylerin internetle daha fazla etkileşimde bulunma eğiliminde olmalarına neden olabilir. Kadınların ise sosyal medya ve iletişim odaklı daha fazla internet kullanımına yöneldikleri literatürde yer alır. Ayrıca, internet bağımlılığına etki edebilecek psikolojik faktörler arasında stres, yalnızlık ve duygusal zorluklar bulunabilir. Bu faktörler, cinsiyet temelli farklılıklarla birleşerek, özellikle erkek katılımcıların daha fazla internet bağımlılığı sergilemesine sebep olabilir.

Araştırmada erkek katılımcıların demokratik ve koruyucu anne baba tutum düzeyleri kadın katılımcıların demokratik ve koruyucu anne baba tutum düzeylerinden yüksek bulunmuştur. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik ve farklılık gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. Ülkemizde 604 ergen üzerinde yürütülen bir araştırmada erkek katılımcıların demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutum düzeyleri kadın katılımcılardan yüksek bulunmuştur (Subaşı ve Öğretir Özçelik, 2019). Benzer biçimde Özen (2019) tarafından 390 ortaokul öğrencisiyle yapılan bir araştırmada da erkek öğrencilerde demokratik ve koruyucu anne baba tutum düzeyi kız öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Bunun yanında Köse ve Kolburan (2019) tarafından yapılan araştırmada ise kadın katılımcıların demokratik ve koruyucu ebeveyn tutumları erkek katılımcılardan yüksek bulunmuştur. Aynı araştırmada erkek katılımcıların otoriter anne baba tutum düzeyleri ise kadınlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Deniz ve arkadaşları (2022) tarafından 886 lise öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada da kız öğrencilerde demokratik ve koruyucu anne baba tutum düzeyi erkek öğrencilerden yüksek bulunurken, erkek öğrencilerin otoriter anne baba tutum düzeyi ise kız öğrencilerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ulaşılan bulgunun literatür ile farklılık gösterdiği görülmüştür.

Araştırmada belirtilen bulguya göre, erkek katılımcıların demokratik ve koruyucu anne baba tutum düzeylerinin kadın katılımcılardan daha yüksek olması, çeşitli toplumsal ve kültürel etkenlere bağlı olabilir. Bu tür cinsiyet temelli farklılıkların altında yatan nedenleri anlamak için şu olası faktörleri değerlendirebiliriz: Toplumsal normlar ve rol beklentileri, genellikle erkek bireylerden daha özerk ve koruyucu ebeveynlik davranışları sergilemelerini bekleyebilir. Bu

beklenti, erkek katılımcıların demokratik ve koruyucu tutumları daha fazla benimsemelerine yol açabilir. Öte yandan, kadınların genellikle duygusal ve empatik ebeveynlik rollerine yönlendirilmesi, demokratik ve koruyucu tutumları daha yüksek bulunan erkek katılımcılarla karşılaştırıldığında farklı bir ebeveynlik yaklaşımı benimsemelerine neden olabilir. Ayrıca, bireylerin kişisel deneyimleri, aile geçmişi ve kültürel arka planları da bu farklılıkları etkileyebilir. Belirli bir kültürde, erkek bireylere daha fazla liderlik ve karar alma rolü biçilmiş olabilir, bu da demokratik ebeveynlik davranışlarını destekleyebilir.

Araştırmada 22 ile 24 yaşlarında bulunan katılımcılarda internet bağımlılığı düzeyi diğer yaşlardaki bireylerden yüksek olduğu bulunmuştur. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik ve farklılık gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. Aksoy ve Koçtürk (2019) tarafından lise öğrencileriyle yapılan araştırmada yaş arttıkça internet bağımlılığı düzeylerinin de arttığı bulunmuştur. Benzer biçimde 16 yaşında olan lise öğrencilerinde internet bağımlılığı düzeyi 15, 17 ve 18 yaşlarında olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur (Erdoğan, 2023). Chemnad ve arkadaşları (2023) tarafından Mısırlı yetişkin bireyler üzerinde yapılan bir araştırmada yaş dükçe internet bağımlılığı düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Karaer ve Akdemir (2019) tarafından yapılan araştırmada da 15 ve 18 yaşında olan ergen bireylerde internet bağımlılığı düzeyi 14, 16 ve 17 yaşında olan ergenlerden yüksek bulunmuştur. Yapılan başka bir araştırmada 18 yaşında bulunan lise son sınıf öğrencilerinde internet bağımlılığı düzeyi diğer yaş grubundaki öğrencilerden yüksek bulunmuştur (Wang, 2022). Ulaşılan bulgunun literatür ile farklılık gösterdiği görülmüştür.

Bu bulgu, genç yetişkinlik döneminin özel koşullarının internet bağımlılığı üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Bu dönem, genellikle eğitim, kariyer ve sosyal ilişkilerde önemli değişiklikleri içermektedir. Bu dönemde bireyler, yükseköğrenimlerini tamamlayarak iş hayatına atılabilir, bağımsız yaşama geçiş yapabilirler. Bu yaşam değişiklikleri, yeni sorumluluklar ve belirsizliklerle birlikte gelebilir. Bu durum, bireylerin stresle başa çıkma yöntemlerini ve duygusal ihtiyaçlarını karşılama stratejilerini etkileyebilir. İnternet, bu dönemde bireyler için bir kaçış ve stresle başa çıkma aracı olarak kullanılabilir. Sosyal bağlantılar da bu dönemde önemli bir faktördür. Genç yetişkinlikte sosyal ilişkilerin şekillenmesi ve sürdürülmesi için internet ve sosyal medya platformları yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, bu kullanımın aşırıya kaçması, bireyleri internet bağımlılığına sürükleyebilir. Özellikle sosyal medyanın, kendini sürekli olarak diğerleriyle karşılaştırma ve takip etme gibi unsurları, bu yaş grubundaki bireylerde bağımlılık oluşturabilen etkenler olarak ortaya çıkabilir.

Çalışmada 22 ile 24 yaşlarında bulunan katılımcılarda anne babalarının demokratik anne baba tutumu düzeyi diğer yaşlardaki bireylerden yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer biçimde 24 yaşında olan katılımcıların anne babalarının otoriter ve koruyucu anne baba tutumları düzeyi diğer yaşlardaki bireylerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özden Tunca (2021) tarafından yapılan araştırmada 14-15 yaş aralığındaki bireylerde demokratik ve koruyucu anne baba tutum düzeyi 16-17 ve 18+ yaş aralığındaki bireylerden yüksek bulunmuştur. Aynı araştırmada 16-17 ve 18+ yaş aralığındaki bireylerde ise otoriter anne baba tutum düzeyi diğer yaş grubundaki bireylerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer biçimde ergen bireylerle yapılan bir araştırmada da yaş arttıkça otoriter anne baba tutumu artarken, koruyucu ve demokratik anne baba tutumu düşmektedir (Canoğulları ve Güçray, 2017). Rusya da 117 ergen birey üzerinde yapılan araştırmada ise yaş ile anne baba tutumları arasında herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir (Alwaely vd., 2023). Çin de 672 üniversite öğrencisiyle yürütülen bir araştırmada yaş arttıkça serbesiyetçi anne baba tutum düzeyi de artarken, otoriter anne baba tutum düzeylerinin azaldığı bildirilmiştir (Huang vd., 2021). Ulaşılan bulgunun literatür ile farklılık gösterdiği görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, 22 ile 24 yaş arasındaki katılımcıların anne-babalarının demokratik ebeveynlik tutumu düzeylerinin diğer yaş gruplarındaki bireylerden daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, genç yetişkinlik döneminin, bireylerin bağımsızlık kazandığı ve eğitimlerini tamamladığı bir evre olması nedeniyle, anne-babaların demokratik tutumlarına daha fazla değer verilmesiyle açıklanabilir. Bu yaş grubundaki bireyler, daha fazla özerklik kazandıkları için ebeveynlerinin demokratik yaklaşımlarını olumlu bir şekilde algılayabilirler. Öte yandan, benzer bir şekilde, 24 yaşındaki katılımcıların anne-babalarının otoriter ve koruyucu ebeveynlik tutumu düzeylerinin diğer yaşlardaki bireylerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, bu yaş grubundaki bireylerin, iş ve aile hayatındaki artan sorumluluklarla birlikte, ebeveynlerinin koruyucu ve yönlendirici tavırlarına daha fazla ihtiyaç duyabileceğini gösterebilir. Aynı zamanda, otoriter tutumların yüksek olması, bu dönemde bireylerin hala belirli kurallar ve sınırlamalara tabi olduğunu ve ebeveynlerinin daha direktif bir rol üstlendiğini yansıtabilir.

Araştırmada anne babası boşanmış ya da ayrı olan katılımcıların internet bağımlılık düzeyi anne babası birlikte olan katılımcılardan yüksek olduğu saptanmıştır. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. Avcı ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan araştırmada boşanmış ebeveyne sahip katılımcılarda internet bağımlılığı yüksek düzeyde bulunmuştur. Benzer biçimde Lo ve arkadaşları (2020)

tarafından yapılan araştırmada da boşanmış/ayrı/vefat ebeveyne sahip katılımcılarda internet bağımlılığı düzeyi anne babası evli olan bireylerden yüksek bulunmuştur. Ülkemizde 394 ise öğrencisiyle yapılan bir araştırmada da boşanmış ebeveyne sahip öğrencilerde internet bağımlılığı düzeyi yüksek bulunmuştur (Baturay ve Toker, 2019). Çetinkaya (2019) tarafından yapılan araştırmada da ebeveyni ayrılmış olan katılımcıların internet bağımlılık düzeyi yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgunun literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Bu durumun temelinde birkaç olası neden bulunabilir. Anne babasının boşanması veya ayrılması genellikle bireyler üzerinde duygusal stres ve zorluklara neden olur. Bu süreç, bireylerin duygusal sıkıntılarını hafifletmek için çeşitli mukavemet mekanizmalarına yönelmelerine yol açabilir. İnternet, bu bağlamda bir tür kaçış ve duygusal rahatlama aracı olarak kullanılabilir. İnternet üzerinden oyunlar oynamak, sosyal medyada etkileşimde bulunmak veya çevrimiçi içerik tüketmek gibi aktiviteler, duygusal zorluklarla başa çıkmak için bir tür kaçış sağlayabilir. Ayrıca, boşanma veya ayrılık süreci, bireylerin sosyal destek sistemlerinde değişikliklere yol açabilir. Ebeveynler arasındaki çatışma veya ayrılık, duygusal destek altyapısını zayıflatabilir. Bu durumda, bireyler duygusal ihtiyaçlarını karşılamak ve bu zorlu süreçle başa çıkmak için interneti bir destek kaynağı olarak kullanabilirler.

Araştırmada baba eğitim düzeyi ilkokul olan katılımcıların internet bağımlılık düzeyi baba eğitim düzeyi lise ve üstü olan katılımcılardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyi düştükçe internet bağımlılık düzeylerinin yükseldiği saptanmıştır. Akkurt Nurtan (2019) tarafından yapılan araştırmada internet baba eğitim düzeyi düştükçe internet bağımlılığı düzeyinin yükseldiği bulunmuştur. Benzer biçimde Bozoğlan ve Demirer (2016) tarafından yapılan araştırmada da baba ebeveyn eğitim düzeyi düştükçe internet bağımlılık düzeyinin yükseldiği bildirilmiştir. İlgili alanyazın incelendiğinde ebeveyn eğitim düzeyi düştükçe internet bağımlılığının arttığını ortaya koyan araştırmalara rastlanılmıştır (Topal vd., 2023; Choi vd., 2015; Siomos vd., 2012). Bunun yanında Uzun ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan araştırmada ise ebeveyn eğitim düzeyi lisans ve üzeri olan katılımcılarda internet bağımlılık düzeyi yüksek bulunmuştur. Ulaşılan bulgunun literatür ile farklılık gösterdiği görülmüştür.

Baba eğitim düzeyi ile internet bağımlılığı arasındaki bu ilişki, eğitim düzeyinin genellikle ekonomik durum ve sosyal çevreyle ilişkilendirildiği bir bağlamda anlaşılabilir. İlkokul düzeyinde eğitim almış olan bireylerin genellikle daha düşük ekonomik kaynaklara sahip olma olasılığı yüksek olabilir. Bu durum, bireylerin daha sınırlı eğitim ve kariyer

fırsatlarına sahip olmalarına ve dolayısıyla ekonomik sıkıntılarla baş etme süreçlerinde zorluk yaşamalarına neden olabilir. Ekonomik sıkıntılar, bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini etkileyebilir ve bu durum internet bağımlılığı gibi kaçış mekanizmalarına yönelmelerine neden olabilir. İnternet, bu bağlamda duygusal rahatlama, eğlence veya kaçış sağlama amacıyla kullanılabilir. Ayrıca, düşük eğitim düzeyi, bilgi ve dijital okuryazarlık eksikliği anlamına gelebilir. Bu durum, bireylerin interneti daha kontrolden çıkaran ve bağımlılık oluşturan aktiviteler için kullanma olasılıklarını artırabilir.

Araştırmada baba eğitim düzeyi ilkokul olan katılımcıların demokratik anne baba tutum düzeyi baba eğitim düzeyi üniversite olan katılımcılardan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyi düştükçe ebeveynlerinin demokratik anne baba tutum düzeylerinin yükseldiği saptanmıştır. Köse ve Kolburan (2019) tarafından yapılan araştırmada da baba eğitim düzeyi ortaokul ve altı olan katılımcıların demokratik anne baba tutum düzeyi baba eğitim düzeyi lisans olan katılımcılardan yüksek bulunmuştur. Araştırma bulgusundan farklı olarak Subaşı ve Öğretir Özçelik (2019) ile Özen (2019) tarafından yapılan araştırmalarda ise baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olan katılımcılarda demokratik anne baba tutum düzeyi baba eğitim düzeyi lise ve altı olan katılımcılardan yüksek bulunmuştur. Deniz ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan araştırmada ise baba eğitim düzeyi ile anne baba tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ulaşılan bulgunun literatür ile farklılık gösterdiği görülmüştür.

Bu bulgu, çeşitli faktörlere bağlı olarak açıklanabilir. Düşük eğitim düzeyine sahip olan baba eğitim düzeyi ilkokul olan katılımcıların demokratik anne baba tutum düzeyinin daha yüksek olması, bu bireylerin genellikle ekonomik zorluklarla karşı karşıya kaldığı ve sosyoekonomik açıdan dezavantajlı durumda olduğu anlamına gelebilir. Bu durum, ailelerin bir arada dayanışma içinde olma ihtiyacını artırabilir ve ebeveynlerin demokratik bir tutum benimsemelerine yönlendirebilir. Aynı zamanda, düşük eğitim düzeyi, aile içinde daha katılımcı ve eşitlikçi bir iletişimi destekleyebilir. Üniversite eğitim düzeyine sahip olan baba eğitim düzeyi olan katılımcıların demokratik tutum düzeyinin daha düşük olması ise, bu grup bireylerin belki de daha yoğun iş temposu ve kariyer baskısı altında olmalarından kaynaklanabilir. Yoğun iş temposu, ebeveynlerin çocuklarına ayırdıkları zamanı sınırlayabilir ve bu durum, demokratik bir ebeveynlik tarzını benimsemelerini engelleyebilir.

Çalışmada günlük internet kullanım süresi arttıkça internet bağımlılığı düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulgusuyla benzerlik gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. Karakose ve arkadaşları (2022), Küçükkaraca ve Pak (2023) ile Arıcı

Doğan ve Döğer (2023) tarafından yapılan araştırmalarda günlük internet kullanım sıklığı yükseldikçe internet bağımlılık düzeyinin de yükseldiği bulunmuştur. Khatcherian ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan araştırmada da günlük internet kullanım düzeyi ile internet bağımlılık düzeyi arasında doğrusal yönde ilişki bulunmuştur. Ercengiz ve Şar (2015) ile Biçer (2014) tarafından yapılan araştırmalarda da internet kullanımı arttıkça internet bağımlılık düzeyinin arttığı tespit edilmiştir. Ulaşılan bulgunun literatür ile uyumluluk gösterdiği görülmüştür.

Bu durumun altında yatan nedenler çeşitli olabilir ve bu bağlamda birkaç etken göz önüne alınabilir. Günlük internet kullanım süresindeki artış, bireylerin interneti kaçış veya rahatlama aracı olarak kullanma eğiliminde olduğunu yansıtabilir. Özellikle çevrimiçi aktiviteler, duygusal zorluklar, stres veya bunalım durumlarında bir tür mükemmel kaçış mekanizması olarak görülebilir. Bireyler, günlük yaşamın zorluklarından kaçmak ve duygusal rahatlama bulmak için çevrimiçi dünyaya yönelerek bağımlılık geliştirebilirler. Aynı zamanda, günlük internet kullanımının artması, çevrimiçi sosyal etkileşim ve bağlantıların artmasına da katkıda bulunabilir. Sosyal medya platformları üzerinden gelişen sanal ilişkiler, bireylerin gerçek dünya etkileşimlerinden uzaklaşmalarına ve çevrimiçi dünyada bağlantı kurma arzusunu artırmalarına neden olabilir. Bu durum, bireyleri çevrimiçi dünyada geçirdikleri zamanı artırmaya ve bağımlılık oluşturmaya yönlendirebilir.

Araştırmada hem okuyup hem de çalışan katılımcılarda ebeveyne ait otoriter ve koruyucu anne baba tutum düzeyi sadece okuyan katılımcıların ebeveynlerine ait otoriter ve koruyucu anne baba tutum düzeylerinden yüksek olduğu bulunmuştur. Çin de 672 üniversite öğrencisiyle yürütülen bir araştırmada çalışıp okuyan üniversite öğrencilerinde izin verici anne baba tutum düzeyi çalışmayan öğrencilerden yüksek bulunmuştur (Huang vd., 2021). Chemnad ve arkadaşları (2023) tarafından Mısırlı yetişkin bireyler üzerinde yapılan bir araştırmada da çalışan bireylerin koruyucu ve otoriter anne baba tutum düzeyleri çalışmayan bireylerden yüksek bulunmuştur.

Eğitim seviyesi ile ebeveynlik tarzı arasında bir ilişki olabilir. Sadece okuyan katılımcıların genellikle daha yüksek eğitim seviyelerine sahip olmaları, bu bireylerin çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli ve demokratik bir yaklaşım benimsemelerine yol açabilir. Eğitim, ebeveynlere çocukların ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yanıt verme konusunda daha fazla beceri kazandırabilir. Hem okuyup hem de çalışan bireylerin yaşamları genellikle daha yoğun olabilir. Bu durum, bu bireylerin çocuklarına karşı daha sınırlayıcı veya koruyucu bir tutum benimsemelerine neden olabilir. Yoğun bir iş veya eğitim programı, ebeveynlerin zaman

ve enerji kısıtlamalarıyla başa çıkmasını zorlaştırabilir, bu da daha kontrolcü bir ebeveynlik tarzına yol açabilir. Ayrıca sadece okuyan katılımcılar arasında daha yüksek ebeveynlik tutumu düzeyi, bu bireylerin çocuklarına daha fazla duygusal ve zihinsel katılım sağlama eğiliminde olmalarından kaynaklanabilir. Çalışan bireylerin yoğun iş temposu, çocuklarına ayırdıkları zamanı sınırlayabilir ve bu durum, daha kontrolcü bir ebeveynlik tarzını teşvik edebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcılarda internet bağımlılığı düzeyinin artmasıyla birlikte demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutum düzeylerinin de arttığı gözlemlenmiştir. Bu durum, internet bağımlılığının ebeveynlik tarzları üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceğini işaret etmektedir. Yüksek internet bağımlılığı, ebeveynlerin çocuklarına karşı daha kontrolcü, koruyucu veya demokratik olmayan bir tutum benimsemeleriyle ilişkilidir.

Cinsiyet temelli bir analizde, erkek katılımcıların internet bağımlılığı düzeyinin kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, cinsiyet farklılıklarının internet bağımlılığı üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Erkeklerin interneti daha fazla kullanma eğiliminde olmaları veya farklı kullanım alışkanlıkları bu bulguyla ilişkilendirilebilir.

Yaş temelli bir bakış açısıyla, 22 ile 24 yaş arasındaki katılımcılarda internet bağımlılığı düzeyinin diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum, genç yetişkinlerin internet kullanımının bağımlılık riskini arttırabileceğini düşündürmektedir. Aynı yaş grubundaki katılımcıların ebeveynlerinin demokratik, otoriter ve koruyucu tutumları da diğer yaş gruplarına göre daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Araştırmada, boşanmış veya ayrı yaşayan ebeveynlere sahip katılımcıların internet bağımlılık düzeyinin, birlikte yaşayan ebeveynlere sahip katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, aile yapısının internet bağımlılığı üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Baba eğitim düzeyi ile ilgili olarak, ilkokul düzeyinde eğitim almış babalara sahip katılımcıların internet bağımlılık düzeyinin lise ve üstü eğitim almış babalara sahip katılımcılardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, baba eğitim düzeyi düştükçe internet bağımlılık düzeylerinin arttığı gözlenmiştir. Ebeveynlerin eğitim düzeyinin, çocukların internet bağımlılığı riskini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, baba eğitim düzeyi ilkokul olan katılımcıların demokratik anne baba tutum düzeyinin, baba eğitim düzeyi üniversite olan katılımcılardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, düşük eğitim düzeyinin, ebeveynlerin demokratik tutumlarını teşvik ettiği veya yüksek eğitim düzeyinin daha otoriter tutumları beraberinde getirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Günlük internet kullanım süresi ile ilgili olarak, katılımcılarda internet bağımlılık düzeyinin arttıkça günlük internet kullanım süresinin de arttığı belirlenmiştir. Bu durum, internetin aşırı kullanımının bağımlılığı tetikleyebileceğini göstermektedir.

Son olarak hem okuyup hem de çalışan katılımcılarda ebeveyne ait otoriter ve koruyucu anne baba tutum düzeyinin, sadece okuyan katılımcıların ebeveynlerine ait otoriter ve koruyucu tutum düzeylerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum hem eğitimle uğraşmanın hem de çalışmanın, ebeveynlerin tutumlarını etkileyebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, bu bulgular, internet bağımlılığı ile ebeveynlik tarzları, cinsiyet, yaş, aile yapısı, baba eğitim düzeyi ve günlük internet kullanım süresi arasında kompleks ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımını yönetirken dikkate almaları gereken çoklu faktörler bulunmaktadır.

Bu sonuçlar dahilinde şu önerilerde bulunulmuştur:

- Bireyler, internetin etkileri konusunda bilinçlenmeli ve sağlıklı bir dengeyi korumak adına kendi internet kullanım alışkanlıklarını gözden geçirmelidir.
- Ebeveynler, çocuklarıyla açık ve dürüst bir iletişim kurmalı, internet kullanımının sınırları ve riskleri konusunda bilgi vermelidir.
- Ebeveynler, çocuklarına demokratik, destekleyici bir ortam sunmalı ve aynı zamanda sınırlar belirleyerek koruyucu bir rol üstlenmelidir.
- Cinsiyet temelli farklılıkları göz önünde bulundurarak, erkek ve kız çocuklara yönelik farklı eğitim ve rehberlik stratejileri geliştirin.
- Farklı yaş gruplarındaki bireylere özel internet kullanım eğitimleri düzenleyerek, her yaşın ihtiyaçlarına uygun bilgi sağlayın.
- Boşanmış veya ayrı yaşayan aileler, çocukların internet bağımlılığı riskini anlamak ve yönetmek adına özel destek ve rehberlik almalıdır.
- Daha düşük eğitim seviyesine sahip olan bireylere yönelik özel eğitim programları oluşturun ve bilinçlendirme faaliyetleri düzenleyin.
- Bireyler, günlük internet kullanım sürelerini sınırlamalı ve bu konuda aile içinde kurallar belirlemelidir.
- Ebeveynlerin çocuklarının eğitimine daha fazla katılımını teşvik ederek, çocukların eğitimsel internet içeriği kullanımını destekleyin.
- Bireyler, stresle başa çıkma ve duygusal sağlıklarını koruma konusunda eğitim almalıdır.

- Bireylere, internet dışında da keyif alabilecekleri, sosyal aktiviteler ve hobiler konusunda teşviklerde bulunun.
- Hem okuyup hem çalışan bireyler için esnek çalışma ve eğitim programları oluşturarak, yaşamlarını dengelemelerine destek sağlayın.
- Farklı öğrenme stillerini dikkate alarak, görsel, işitsel ve dokunsal öğrenmeyi içeren çeşitli eğitim programları oluşturun.
- Ebeveynlere, çocuklarını internetin potansiyel risklerine karşı koruma konusunda daha fazla eğitim ve kaynak sağlayın.
- Toplum içinde çeşitli etkinliklere katılımı teşvik ederek, bireylerin sosyal bağlarını güçlendirin ve internet bağımlılığı riskini azaltın.

KAYNAKÇA

Ak, M., Kesici, Ş., Yalcın, S. B. ve Kavaklı, M. (2019). Çocuğum bağımlı olmasın. Ankara: Nobel Kitapevi.

Akay, E. &Kayılı, G. (2023). Dijital Ebeveynlik Tutumları ile Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Duyguları Yönetme Becerileri Arasındaki İlişki. Çocuk ve Gelişim Dergisi, 6 (11), 48-66. DOI: 10.36731/cg.1298078

Akert, R. M., Aronson, E., Wilson, T. D. (2012). Sosyal psikoloji. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Akgül, M. (2007). İnternet yaşamdır! İnternet haftası açış konuşması, Samsun.

Akkurt Nurtan, K. (2019). 9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Annebaba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Nevşehir.

Aksoy, A. N. &Koçtürk, M. (2019). Ebeveyn Tutumlarını Algılama ve İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (4), 63-70. DOI: 10.18506/anemon.473873

Aksoy, A. ve Mağden, D. (1993). Denetim odağı ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Ankara: Ya-Pa Yayınları.

Al-Menayes, J. J. (2015). Dimensions of social media addiction among university students in Kuwait. Psychology and Behavioral Sciences, 4(1), 23-28.

Alwaely, S. A., Minnullina, R., Fedorova, E., &Lazareva, Y. (2023). Case study in Russia: theviews of parents on school children'scyberaddiction in the course of online learning. Cogent Education, 10(1). https://doi.org/10.1080/2331186X.2022.2156187

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) (2013). DSM-5 tanı ölçütleri başvuru elkitabı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Andreassen, C. S., Griffiths, M. D., Pallesen, S., Bilder, R. M., Torsheim, T. Ve Aboujaoude, E. (2015). The Bergen Shopping Addiction Scale: Reliability and validity of a brief screening test. Frontiers in Psychology, 6, 1374.

Arıcı Doğan, D. ve Döğer, S. S. (2023). Annelerin dijital ebeveynlik tutumları ile aile-çocuk internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi.International Journal of Social Sciencesand Education Research, 9(1), 1-14. https://doi.org/10.24289/ijsser.1181453.

Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1(1), 59.

Arkonaç, S. A. (2005). Sosyal psikoloji. İstanbul: Alfa Yayınları. Aydın, N. (2004). Çocuk ruh sağlığı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları

Avcı, U., Yılmaz, F. G. K., & Yılmaz, R. (2023). Parentalattitude and Instagram addiction: Themediating role of obsessive-compulsivedis order. Psychology in the Schools, 60(3), 830-842.

Ayyıldız, T. (2005). Zonguldak il merkezinde 0-6 yas çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları (Master'sthesis). Karaelmas University, Zonguldak.

Baturay, M. H., & Toker, S. (2019). Internet addiction among collegestudents: Some cause sandeffects. Educational Technology Researchand Development, 24(12), 2863–2885. https://doi.org/10.1007/s10639-019-09894-3

Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. NewYork: Garland.

Bayraktutan, F. (2005). Aile içi ilişkiler acısından internet kullanımı (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Berk, L. E. (2000). Child development. Massachusetts: Allynand Bacon.

Biçer, U. (2014). Sosyal Beceri Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerindeki İnternet Bağımlılığı Düzeylerine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Bolukbaş, K. (2003). İnternet kafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma: Diyarbakır örneği (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Bozoğlan, B. ve Demirer, V. (2016).The association between internet addiction and psycho social variables.In Information Resources Management Association, Psychology and mental health: Concepts, methodologies, tools, and applications, 1333–1347. doi:10.4018/978-1-5225-0159-6.ch057

Brooks, G., Ferrari, M. ve Clark, L. (2020). Cognitive factors in gamblingdi sorder, a behavioral addiction. In Cognition and Addiction. Elsevier.

Bulut, I. (1990). Aile değerlendirme ölçeği el kitabı. Ankara: Özgüzeliş Mat.

Candemir, F. (2000). Anne-baba tutumlarının çocukluktaki benlik kavramının üzerine etkisi (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Canoğulları, Ö., &Güçray, S. S. (2017). İnternet bağımlılık düzeyleri farklı ergenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik ihtiyaçları, sosyal kaygıları ve anne baba tutum algılarının incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26(1), 42-57. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/31939/350941

Cansever, B. (2009). Ergenlerin toplumsallaşmasında internetin etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. Ege Eğitim Dergisi, 10(1), 141.

Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet useand psychosocial well-being: development of a theory-basedcognitive–behavioral measurementin strument.Computers in humanbehavior, 18(5), 553-575.

Caplan, S. E. (2003). Preferencefor online social interaction: A theory of problematic Internet use and psychosocial well-being. Communication research, 30(6), 625-648.

Celkan, H. Y. (2005). Sosyal bir kurum olarak aile. İstanbul: Hegem Yayınları.

Cetinkaya, L. (2019). The Relation ship between Perceived Parental Control and Internet Addiction:ACross-sectional study among Adolescents .Contemporary Educational Technology , 10 (1) , 55-74 . DOI: 10.30935/cet.512531

Chemnad, K., Alshakhsi, S., Al-Harahsheh, S., Abdelmoneium, A. O., Al-Khalaf, M. S., Baghdady, A., & Ali, R. (2023). Is it Contagious? DoesParents' Internet Addiction Impact The ir Adolescents' Internet Addiction? Social Science Computer Review, 41(5), 1691-1711. https://doi.org/10.1177/08944393221117408

Chemnad, K., Alshakhsi, S., Al-Harahsheh, S., Abdelmoneium, A. O., Al-Khalaf, M. S., Baghdady, A. & Ali, R. (2022). Is it contagious? Doesparents' internet addiction impact theiradolescents' Internet addiction? Social Science Computer Review. https://doi.org/10.1177/08944393221117408.

Chiu, L. H. (1987). Child-rearingattitudes of Chinese, Chinese-American, and Anglo American mothers. International Journal of Psychology, 22, 409-419

Choi, S. W., Kim, D. J., Choi, J. S., Ahn, H., Choi, E. J., Song, W. Y., … Youn, H. (2015). Comparison of risk andprotective factorsas sociated with smart phone addictionand internet addiction. Journal of Behavioral Addictions, 4(4), 308–314. doi:10.1556/2006.4.2015.043.Choliz, M. (2016). The challenge of online gambling: theeffect of legalization on the increase in online gambling addiction. Journal of Gambling Studies, 32(2), 749- 756.

Cole, M. ve Cole, S. R. (2001). The development of children. New York: Wirth Publishers.

Çağıltay, K. (1994), Herkes için internet. Ankara: TÜBİTAK-ODTU Yayınları.

Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as contex: An integrative model. Psychological Bulletin, 113 (3), 487-496

Davaslıgil, Ü. (1988). Anksiyete düzeyi ve aile tutumlarının yaratıcı düşünmeye olan etkileri (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Davis, R. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. Computers in human behavior, 2(17), 187-195.

Dekovic, M. ve Gerris J.R. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child rearing behaviors. Journal of Marria geand the Family, 54: 675-685.

Delmonico, D. L. (1997). Cybersex: High tech sex addiction. Sexual Addictionand Compulsivity: The Journal of Treatment and Prevention, 4(2), 159-167.

Demircioğlu, H., Şahin, F. T. ve Günindi, Y. (2011). Anne baba görüşlerine göre aile işlevleri. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 93-105.

Deniz, G., Aydın, S. & Odabaş (çalışkan), D. (2022). Ankara İl Merkezindeki Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi. Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 4 (1), 43-55. DOI: 10.54061/jphn.1045517

Deniz, M. E., Hamarta, E. ve Arı, R. (2005). An investigation of social skills and lonelinesslevels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Türkish students. Social Behavior and Personality, 33(1), 19-32.

Dhuffar, M. K. ve Griffiths, M. D. (2015). A systematic review of online sex addiction and clinical treatments using CONSORT evaluation. Current Addiction Reports, 2(2), 163-174 Dinc, M. ve Ogel, K. (2019). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. Ankara: Yeşilay Yayınları.

DiNicola, M. D. (2004). Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and itscorrelates Ohio University.

Dong, G. ve Potenza, M. N. (2014). A cognitive-behavioral model of Internet gaming disorder: theoretical underpinnings and clinical implications. Journal of psychiatric research, 58, 7- 11.

Döner, C. (2011). İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Durmuş, R. (2006). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Düzgün, Ş. (2010). Eğitim sürecinde anne babaların çocuklarına olan etkileri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2), 225-238

Eppler, M. J. ve Mengis, J. (2008). Theconcept of information overload-a review of literature from organization science, accounting, marketing, mis, and related disciplines.

Ercengiz, M. ve Şar, A. H. (2017). Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Yordayıcı Olarak Duygu Düzenlemedeki Rolü. Sakarya UniversityJournal of Education, 7(1), 183-194. https://doi.org/10.19126/suje.307236.

Erdoğan, S. (2023). Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi, ((Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Esen, E. (2010). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayanpsiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Esen, K. N. (2007), Akran baskısı ve algılanan sosyal destek değişkenlerine göre ergenlerde internet bağımlılığının yorumlanması. Ülkemizde Bağımlılıkla İlgili Gelişmeler İçinde (SSK.1- 9). I. Uluslararası Bağımlılık Kongresi, İstanbul.

Esgi, N. (2016). An Investıgatıon For Unıversıty Students' self Perceptıons Of Socıal Medıa Addıctıon.European Journal of Education Studies, 1(4), 32. Gates, B. (1999). Önümüzdeki yol. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Gladding, S. T. (2011). Family theraphy: History, theory and practice. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.

Gonzalez-Bueso, V., Santamaria, J. J., Fernandez, D., Merino, L., Montero, E. ve Ribas, J. (2018). Association between internet gaming disorder or pathological videogame use and comorbid psychopathology: a comprehensive review.

Gönül, A. (2002). Patolojik internet kullanımı. New Symposium, 40(3), 105-110.

Green, B. A., Carnes, S., Carnes, P. J. ve Weinman, E. A. (2012). Cyberse addiction patterns in a clinical sample of homosexual, heterosexual, and bisexual men andwomen. Sexual Addiction and Compulsivity, 19(1-2), 77-98.

Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Factor fiction? The psychologist. Griffiths, M. (2000). Internet Addiction: Time to be Taken Seriously? Addiction Research, 8(5), 413-418.

Griffiths, M. D., Davies, M. N. andChappell, D. (2004). Online computer gaming: a comparison of adoles centand adult gamers. Journal of adolescence, 27(1), 87-96.

Griffiths, M. D. ve Parke, J. (2002). The socialimpact of internet gambling. Social Science Computer Review, 20(3), 312-320.

Grohol, J. (1999). Internet addiction guide, http://psychcentral.com/netaddiction.html. (Erişim Tarihi: 14.03.2021). Gürcan, H. İ. (1999). Sanal gazetecilik. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Güvenir, H. (2005). İnternetin tarihi ve Türkiye, Ankara: Dergi Bilkent.

Hamarta, S. (2007). İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin sosyal problem çözme becerilerinin algılanan anne baba tutumları açısından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Huang, A. S. C. (2004). The brightand darkside of cyberspace: Theparadoxical media effects of ınternetuse on gratifications, addiction, socialand psychological well-being amongtaiwan's net-generation (Doktora Tezi). Southern Illinois, University at Carbondale.

Huang, S., Hu, Y., Ni, Q., et al. (2021). Parent-children relations hipand internet addiction of adolescents: The mediating role of self-concept. Current Psychology, 40(7), 2510–2517. https://doi.org/10.1007/s12144-019-00199-9

İçel, K. (1998). Kitle haberleşme hukuku. İstanbul: Beta Yayınları.

İnan, A. (2010). İlköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

İnanç, B. Y., Bilgin, M. ve Atıcı, M. (2009). Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi. Ankara: Pegem Yayınları.

Jianguo, J. (2020). Online shopping addiction: Commodity ıllusions and loop- type narcissism. Exploration and Free Views, 1(3), 93-99.

Kapçı, E. G. ve Hamamcı, Z. (2010). Aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. Klinik Psikiyatri, 13, 127-136.

Karaer, Y., & Akdemir, D. (2019). Parentingstyles, perceived social supportan demotion regulation in adolescents with internet addiction. Comprehensive Psychiatry, 92, 22–27. https://doi.org/10.1016/j.comppsych.2019.03.003

Karakose, T., Ozdemir, T. Y., Papadakis, S., Yirci, R., Ozkayran, S. E. ve Polat, H. (2022). Investigating there lationships between covid-19 quality of life, loneliness, happiness, and internet addiction among K-12 teachers and school administrators-A structural squation modeling approach. International Journalof Environ mental Research and Public Health, 19(3), 1052. doi:10.3390/ijerph19031052

Kaur, M., Maheshwari, S. ve Kumar, A. (2019). Compulsive buying behavior and online shopping addiction among healths cienceteachers. International Journal of NursingCare, 7(1), 74-80.

Kaya, C. (2001). Çocuk eğitiminde anne babaya öneriler. İstanbul: Zambak Yayınları.

Khatcherian, E., Zullino, D., De Leo, D. ve Achab, S. (2022). Feelings of loneliness: Under standingthe risk of suicidalideation in adolescent swith internet addiction. A theoretical model to answerto a systematic literaturereview, with outresults. International journal of environ mental researchand public health, 19(4), 2012. doi:10.3390/ijerph19042012

King, D., Delfabbro, P. andGriffiths, M. (2010). Video game structural characteristics: A new psychological taxonomy. International journal of mental health andaddiction, 8(1), 90-106.

King, S. A. (1996). Is the Internet Addictiveor AreAddicts Using the Internet? http://webpages.charter.net/stormking/iad.html#is%20Internet%20Addiction. (Erişim Tarihi: 14.03.2021).

Köse, D., &Kolburan, Ş. G. (2019). Anne Baba Tutumlarının, Çocukta Benlik Saygısı ve Empati Gelişimi ile İlişkisinin İncelenmesi. Social Sciences Studies Journal (SSSJournal), 47, 5835-5843.

KüçükkaracaN. , Pak H. İnternet Bağımlılığı Tedavisinde Bilişsel Davranışçı Grup Terapileri. Bağımlılık Dergisi. 2023; 24(4): 528-538.

Lo, B. C. Y., Lai, R. N. M., Ng, T. K., &Wang, H. (2020). Worry and permissive parenting in association with the development of internet addiction in children. International Journal of Environ mental Researchand PublicHealth, 17(21), 7722. https://doi.org/10.3390/ijerph17217722

Özden Tunca, Ö. (2023). Ergenlerde internet bağımlılığının, okul öncesi dönem internet kullanımı, anne baba tutumları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Özen, D. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Psikolojik Sağlamlık Üzerine Etkisi. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 6 (3), 1428-1449. Retrievedfrom https://dergipark.org.tr/en/pub/atdd/issue/49325/631104

Siomos, K., Floros, G., Fisoun, V., Evaggelia, D., Farkonas, N., Sergentani, E., … Geroukalis, D. (2012). Evolution of internet addiction in Greek adoles cent students over a two yearperiod: The impact of parental bonding. European Child &Adolescent Psychiatry, 21(4), 211–219.

Subaşı, D. & Öğretir Özçelik, A. (2019). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi, 7 (1), 25-47. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/karefad/issue/47079/526482

Topal, N., Odacı, H. & Özer, Ş. (2023). İnternet Bağımlılığı, Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Psikolojik İyi Oluş: Yalnızlığın Aracı Rolü. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 43 (2), 601-639. DOI: 10.17152/gefad.1140695

Uzun, M., Yumak, F., Yıldız, Y. &Aydul, S. (2023). Bilişsel-davranışçı terapi temelli müdahalelerin internet bağımlılığı yaşayan ergenler üzerindeki etkilerinin incelenmesi. International Journal of Social Sciencesand Education Research, 9 (4), 1-11. Retrievedfrom https://dergipark.org.tr/en/pub/ijsser/issue/80239/1280443

Wang, F. (2023). School burnout and mind wandering among adolescents: The media tingroles of internet addiction and the moderating role of resilience. The Journal of GeneticPsychology, 184(5), 356-371. https://doi.org/10.1080/00221325.2023.2209127

Young KS, (1998) Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder, CyberPsychology&Beha.ior, 1(3):237-244

Young, K. (2007). Cognitive Behavior Therapy With Internet Addicts: Treatment Outcomesand Implications. Cyberpsychol Behav, 10, 671-679

EKLER

EK- 1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Bu çalışmanın amacı 21-25 yaş aralığındaki genç erişkinlerde internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu veriler bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sorulara vermiş olduğunuz cevaplar tamamiyle gizli tutulacaktır ve kimlik bilgileriniz alınmayacaktır.Bu bağlamda sorulara vereceğiniz samimi cevaplar çalışmanın objektifliğine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmaya katılımınız için teşekkür ederiz.

Aşağıda yer alan seçeneklerden size uygun olan bir tanesine (√) işaretini koyunuz.

Cinsiyetiniz?

Erkek ( )Kadın( )

Kaç Yaşındasınız?

……..

Eğitim durumunuz nedir?

Okuryazar değil/Terk ( )İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( )

Şu anki mevcut durumunuz nedir?

Okuyorum() Çalışıyorum()Hem okuyorum,hem çalışıyorum()Hiçbiri()

Anne ve babanız birlikte mi ?

Evet ( ) Hayır( )

Annenizin Eğitim Durumu

Okuryazar değil/Terk ( )İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( )

Babanızın Eğitim Durumu

Okuryazar değil/Terk ( )İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( )

Günde ortalama kaç saat internete bağlı kalırsınız?

1 saatten az ( ) 1-2 saat ( ) 2-3 saat ( ) 3-4 saat ( ) 4-5 saat ( )

EK-2. YOUNG İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ

1- Hiçbir zaman, 2- Nadiren 3- Arasıra 4- Sıklıkla 5- Çok sık 6-Devamlı

	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara Sıra	Sıklıkla	Çok sık	Devamlı
1. Ne sıklıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?						
2. Ne sıklıkla internette kalmak için günlük ev işlerini ihmal edersiniz?						
3. Ne sıklıkla arkadaşlarınızla birlikte olmak yerine interneti tercih edersiniz?						
4. Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?						
5. Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı (e-mail) denetlersiniz?						
6. Ne sıklıkla okula devamının internetten dolayı olumsuz etkilenir?						
7. Herhangi biri internette ne yaptığınızı sorduğunda ne sıklıkla kendinizi savunur ve ne yaptığınızı gizlersiniz?						
8. Çevrenizdekiler ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın fazlalığından şikayet eder?						
9. Ne sıklıkla okuldaki ders notlarınız ve ödevleriniz internette kalma sürenizden olumsuz yönde etkilenir?						
10. Hayatınız hakkında sizi rahatsız eden düşünceleri dağıtmak için ne sıklıkla internete girersiniz?						
11. Ne sıklıkla internete girmek için sabırsızlanırsınız?						
12. Ne sıklıkla internetsiz hayatın, sıkıcı, boş ve eğlencesiz olacağını düşünürsünüz?						
13. Biri sizi internetteyken rahatsız ettiğinde ne sıklıkla kırıcı konuşur, bağırır veya kızgın davranışlar gösterirsiniz?						

14. Gece geç saatlerde internet kullanmaktan ötürü ne sıklıkla uykunuz kaçar?						
15. Internette olmadığınız zamanlarda ne sıklıkla interneti düşünür veya internete girmeyi hayal edersiniz?						
16. Kendinizi ne sıklıkla internetteyken "yalnızca birkaç dakika daha" derken bulursunuz?						
17. Ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın miktarını azaltmaya çalışır ve başarısız olursunuz?						
18. İnternette kaldığınız süreyi ne sıklıkla saklamaya çalışırsınız?						
19. Ne sıklıkla başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman geçirmeyi yeğlersiniz?						
20. Ne sıklıkla internette olmadığınızda kendinizi çökmüş, aksi veya sinirli hissedip, internete girince rahatlarsınız?						

EK- 3. ANA BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Size, Anne Baba çocuklarını hangi yöntemlerle eğittiğini, çocuklarına toplumsal davranışlarkazandırırken nasıl davrandığını ifade eden cümlelerden oluşan bir liste verilmiştir. Sizden istenen, bu cümleleri okuyup bunların annenizin ya da babanızın sizi eğitirken genellikle benimsediği davranışlara ne derecede benzediğini, onların tutumuna ne kadar uyduğunu düşünerek " Hiç Uygun Değil " ibaresinden " Tamamen Uygun " ibaresi arasında beşli dereceleme yaparak maddelerin karşısına seçeneklerden en uygun bulduğunuzu işaretlemenizdir.

A) Hiç uygun değil B) Pek uygun değil C) Biraz uygun D) Çok uygun E) Tamamen uygun

	Hiç uygun Değil	**Pek uygun değil**	**Biraz uygun**	**Çok uygun**	**Tamamen uygun**
1. Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.					
2. Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.					
3. Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.					
4. Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.					
5. Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir					
6. Arkadaşlarımı eve çağırmama izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.					
7. Elinden geldiği kadar, her konuda benim fikrimi almaya özen gösterir.					
8. Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.					
9. Bana hükmetmeye çalışır.					

10. Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.					
11. Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.					
12. Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranırdı.					
13. Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.					
14. Neden bazı şeyleri yapma ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.					
15. Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.					
16. Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.					
17. Sevmediğim yemekleri, bana yarayacağı düşüncesi ile zorla yedirirdi					
18. Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.					
19. Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile gittiği her yere beni de götürür, benim evde yalnız kalmamdan kaygılanırdı.					
20. Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.					
21. Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.					
22. Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.					
23. Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.					
24. Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, düşük not aldığımda beni cezalandırırdı.					
25. Beni kendi emellerine ulaştırmak için bir araç olarak kullanırdı.					
26. Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.					

27. Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.					
28. Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.					
29. Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir şekilde karşılık verir.					
30. Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamıştır.					
31. Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.					
32. Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.					
33. Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.					
34. İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.					
35. Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.					
36. Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.					
37. Beni olduğum gibi kabul etmiştir.					
38. Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.					
39. Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.					
40. Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.					